

Avropa Şurası Azərbaycan üçün Fəaliyyət Planı 2018-2021

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Avropa Şurası

Azərbaycan üçün Fəaliyyət Planı 2018-2021

Gr-Dem(2018)15
2 oktyabr 2018-ci il

*Sənəd Proqramlar üzrə baş Direktorluq tərəfindən hazırlanmışdır.
Sənəd Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsi tərəfindən 12 oktyabr 2018-ci il tarixdə
(CM/Del/Dec(2018)1327/2.1bisa) təsdiq edilmişdir.*

XÜLASƏ

Avropa Şurasının 2018-2021-ci illər üçün Azərbaycana dair fəaliyyət planı strateji proqramlaşdırma vasitəsi sayılır ki, burada məqsəd Azərbaycan qanunvericiliyi, qurumları və praktikasını insan hüquqları, qanunun aliliyi və demokratiya sahəsində Avropa standartlarına uyğunlaşdırılmasını təmin etməkdir. Fəaliyyət Planının məqsədi Avropa Şurasının üzvü olan dövlət kimi öz öhdəliklərini yerinə yetirməkdə ölkəni dəstəkləməkdir.

Fəaliyyət Planının prioritetlərində İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin (İHAM) tapıntıları (aşkarladığı faktlar), Nazirlər Komitəsi (CM), Parlament Assambleyası (AŞPA), Yerli və Regional Hökumətlər Konqresi (Konqres), İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkil (Müvəkkil), Avropa Şurasının Hüquq vasitəsilə Demokratiya üzrə Avropa Komissiyası (Venesiya Komissiyası), Sosial Hüquqlar üzrə Avropa Komitəsi (SHAK), Ədliyyənin Effektivliyinə dair Avropa Komissiyası (CEPEJ), İrqiçilik və qeyri-tolerantlığa qarşı mübarizə üzrə Avropa Komissiyası (İQAK), Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Dövlətlər Qrupu (GRECO), Çirkli Pulların Yuyulmasına və Terrorçuluğun Maliyyələşdirilməsinə Qarşı Mübarizə Tədbirlərinin Qiymətləndirilməsi üzrə Ekspertlər Komitəsinin (MONEYVAL) qərarları, qətnamələri, tövsiyələri, hesabatların və rəylərin nəticələri nəzərə alınıb. Bununla yanaşı, Açıq Hökumətin Təşviqinə dair 2016-2018-ci illər üçün Fəaliyyət Planı daxil olmaqla, Azərbaycanda aparılan milli islahatların gündəliyində duran məsələlər də nəzərə alınıb.

Bu Fəaliyyət Planında Avropa Şurası və Azərbaycanın səlahiyyətli orqanları birgə əməkdaşlıq proqramları vasitəsilə məhkəmə və prokurorluq xidmətinin effektivliyini, hesabatlılığını və şəffaflığını daha da artırmaq, Avropa insan hüquqları standartlarının tətbiqini gücləndirmək, penitensiar sistemdə aparılan islahatları inkişaf etdirmək, korrupsiya və çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizənin gücləndirilməsini davam etdirmək, uşaq hüquqlarını təşviq etmək, şəxsi məlumatları qorumaq, kibercinayətkarlığa qarşı mübarizə və media müstəqilliyini artırmaq məqsədi ilə islahatlar həyata keçirmək barədə razılığa gəliblər. Həmçinin, gender bərabərliyinə xüsusi diqqət yetirməklə gənclər üçün insan hüquqları sahəsində təhsilin təşviq edilməsi, məktəblərdə demokratik və inklüziv mühitin inkişaf etdirilməsi və milli hakimiyyət orqanları ilə qeyri-hökumət təşkilatları arasında dialoqun gücləndirilməsi barədə razılıq əldə olunmuşdur.

Fəaliyyət Planı, Azərbaycana dair 2014-2017-ci illər üçün Fəaliyyət Planının nəticələrinə əsaslanır, həmin keçmiş plan üzrə məhkəmə hakimiyyətinin artırılması və məhkəmə idarəetməsinin təkmilləşdirilməsi; korrupsiya və kibercinayətkarlığa qarşı mübarizə; Ədliyyə Akademiyasının təlim potensialının artırılması; jurnalistika fakültəsi tələbələri üçün tədris proqramının təkmilləşdirilməsi; cəzaçəkmə müəssisələrinin yüksək vəzifəli menecerləri və tibbi heyətinin idarəetmə bacarıqlarının artırılması və gənclərin insan hüquqları sahəsində təhsilinin inkişaf etdirilməsi kimi sahələrdə irəliləyişlər əldə edilməsi barədə hesabatlar edilmişdi.

Bu Fəaliyyət Planı üçün ümumi büdcə 8,7 milyon avro təşkil edir. 1,6 milyon avro məbləğində maliyyələşmə təmin edilmişdir. Qalan maliyyələşdirilməmiş və ya ölkəyə aid fəaliyyətlərdə əhatə olunmayan sahələri, eləcə də 2018-2021-ci illər üçün bu Fəaliyyət Planında müəyyənləşdirilmiş təzahür edən prioritetləri həll etmək üçün əlavə maliyyələşdirmə vacibdir.

İnsan hüquqlarının təşviqi, qanunun aliliyinin gücləndirilməsi və demokratik idarəçilik prinsiplərinin təmin edilməsi məqsədilə ölkə qanunvericiliyi və praktikasının Avropa standartlarına yaxınlaşdırılması üçün Avropa Şurası və Azərbaycan mövcud qanunvericilik çərçivələrini təkmilləşdirmək, qanunvericilik bazasının effektiv şəkildə həyata keçirilməsini təmin etmək və milli institutların potensialının artırılması uğrunda əməkdaşlığı davam etdirəcəklər.

Mündəricat

XÜLASƏ	2
Mündəricat	3
İXTİSARLAR CƏDVƏLİ	4
I HİSSƏ - GİRİŞ	5
1.1 ÜMUMİ BAXIŞ	5
1.1.1 Azərbaycan və Avropa Şurası	5
1.1.2 Avropa Şurası texniki yardım proqramlarının qiymətli töhfəsi	5
1.1.3 Monitorinq mexanizmləri və ekspert məşvəret qurumlarının əsas tapıntıları	6
1.2 FƏALİYYƏT PLANININ MƏQSƏDLƏRİ	7
II HİSSƏ - 2018-2021-ci illər üçün TƏKLİF OLUNAN FƏALİYYƏTLƏR	9
2.1 İNSAN HÜQUQLARI	9
2.1.1 İnsan hüquqlarının müdafiəsi	9
2.1.2 İnsan hüquqları və ləyaqətinə hörmətin təşviqi	10
2.1.3 Sosial hüquqların təminatı	12
2.2 QANUNUN ALİLİYİ	13
2.2.1 Ədalət mühakiməsinin təminatı	13
2.2.2 Qanunun aliliyinin gücləndirilməsi	15
2.2.3 Qanunun aliliyi ilə bağlı təhlükələrlə mübarizə	17
2.3 DEMOKRATIYA	18
2.3.1 Demokratik idarəçiliyin gücləndirilməsi və innovasiyanın inkişafı	19
2.3.2 İştirak və müxtəlifliyin təşviqi	19
III HİSSƏ – HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ	22
3.1 METODOLOGIYA	22
3.2 ƏLAQƏLƏNDİRMƏ	23
3.3 MALİYYƏLƏŞDİRMƏ	23
3.4 İDARƏÇİLİK	24
ƏLAVƏ I: MƏNTİQİ STRUKTUR	26
ƏLAVƏ II: RISK CƏDVƏLİ	31
ƏLAVƏ III: MALİYYƏ CƏDVƏLİ	34
ƏLAVƏ IV: MƏNBƏLƏR/MÜVAFIQ SƏNƏDLƏR	35

İXTİSARLAR CƏDVƏLİ

Fəaliyyət Planı	Avropa Şurasının Azərbaycana dair 2018-2021-ci illər üçün Fəaliyyət Planı
ÇPY/TMM	Çirkli pulların yuyulması/terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə
ASK	Azərbaycan Sahibkarlar Konfederasiyası
AHİK	Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyası
Budapeşt Konvensiyası	Avropa Şurasının Kibercinayətkarlıqla mübarizəyə dair Konvensiyası (ETS No. 185)
CCPE	Avropa Prokurorlarının Məşvərət Şurası
DMS	Demokratik Mədəniyyət üzrə Səriştəlilik
MSK	Mərkəzi Seçki Komissiyası
CEPEJ	Ədliyyənin Effektivliyinə dair Avropa Komissiyası
CM	Avropa Şurası Nazirlər Komitəsi
Konqres	Avropa Şurasının Yerli və Regional Hökumətlər Konqresi
COP198	Cinayət yolu ilə əldə edilmiş vəsaitlərin yuyulması, axtarışı, həbsi və müsadirəsi və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə üzrə Avropa Şurası Konvensiyası çərçivəsində Tərəflərin Konfransı
CPT	İşgəncələrə və Qeyri-insani və ya Açıq Rəftara və ya Cəzaya Qarşı Mübarizə üzrə Avropa Komitəsi
İHAK	İnsan Hüquqları üzrə Avropa Konvensiyası
İQAK	İrqiçilik və Qeyri-tolerantlıqla mübarizə üzrə Avropa Komissiyası
SHAK	Sosial Hüquqlar üzrə Avropa Komitəsi
İHAM	İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi
DVT/İHT	Demokratik vətəndaşlıq təhsili və insan hüquqları təhsili
ASX	Avropa Sosial Xartiyası
Aİ	Avropa İttifaqı
FATF	Maliyyə Tədbirləri üzrə İşçi Qrupu
MAÇK	Milli Azlıqların Müdafiəsi üzrə Çərçivə Konvensiya
MMX	Maliyyə Monitorinqi Xidməti
GRECO	Korrupsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Dövlətlər Qrupu
GRETA	Avropa Şurasının İnsan Alverinə qarşı Mübarizə üzrə Ekspertlər Qrupu
HELP	Avropa Şurasının Hüquqsünaslar üçün İnsan Hüquqları Təhsilinə dair Avropa Proqramı
İstanbul Konvensiyası	Avropa Şurasının Qadınlara qarşı və Məişət Zorakılığına qarşı Mübarizə üzrə Konvensiyası (CETS No. 210)
MHŞ	Azərbaycan Məhkəmə-Hüquq Şurası
Lanzarote Konvensiyası	Avropa Şurasının Uşaqların Cinsi İstismardan və Seksual Xarakterli Hərəkətlərdən Müdafiəsi üzrə Konvensiyası (CETS No. 201)
MONEYVAL	Çirkli pulların yuyulması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə tədbirlərinin qiymətləndirilməsi üzrə Ekspertlər Komitəsi
QHT	Qeyri-hökumət təşkilatı
ŞCM	Avropa Şurasının Şimal-Cənub Mərkəzi
AB	Adi büdcə
AŞPA	Avropa Şurası Parlament Assambleyası
PGG	Avropa İttifaqı/Avropa Şurasının Şərq Tərəfdaşlığı üzrə Yaxşı İdarəçilik naminə Əməkdaşlıq Çərçivəsi
RFCDC	Demokratik Mədəniyyət naminə Səriştəliliyin İstinad Çərçivəsi
DİM	BMT-nin Davamlı İnkişaf Məqsədləri
Müvəkkil	Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili
BMT	Birləşmiş Millətlər Təşkilatı
UNDP	BMT İnkişaf Proqramı
YUNESKO	BMT-nin Elm, təhsil və mədəniyyət üzrə təşkilatı
KY	Könüllü yardım
Venesiya Komissiyası	Hüquq vasitəsilə Demokratiya üzrə Avropa Komissiyası

I HİSSƏ – GİRİŞ

1.1 ÜMUMİ BAXIŞ

1.1.1 Azərbaycan və Avropa Şurası

Azərbaycan Respublikası 25 yanvar 2001-ci il tarixində Avropa Şurasına üzv olan 43-cü dövlət olmuşdur. Müvafiq olaraq, o, Parlament Assambleyasının 222 (2000) sayılı rəyində sadalanan bir sıra xüsusi öhdəlikləri qəbul etmiş və onları şəərəflə yerinə yetirməyə razılıq vermişdir.

Azərbaycan Statutun 3-cü maddəsinə əsasən bütün üzv dövlətlərə aid olan öhdəlikləri üzərinə götürmüşdür¹: plüralist demokratiya prinsipləri və qanunun aliliyi prinsiplərinə, habelə öz yurisdiksiyası daxilində yerləşən bütün şəxslərin insan hüquqlarına və əsas azadlıqlarına hörmətlə yanaşılmasına əməl etmək.

Bu günə qədər ölkə Avropa Şurasının 63 sazişini ratifikasiya etmiş və daha səkkizini imzalamış və Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi (İHAM), Nazirlər Komitəsi (CM), AŞPA, Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Müvəkkil), Hüquq vasitəsilə Demokratiya üzrə Avropa Komissiyası (Venesiya Komissiyası), İrçilik və qeyri-tolerantlıqla mübarizə üzrə Avropa Komissiyası (IQAK), İşgəncələrə və Qeyri-insani və ya Alçaldıcı Rəftara və ya Cəzaya Qarşı Mübarizə üzrə Avropa Komitəsi (CPT), Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə üzrə Dövlətlər Qrupu (GRECO), Cinayət yolu ilə əldə edilmiş çirkli pulların yuyulması, axtarışı, həbsi və müsadirəsi və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə üzrə Avropa Şurası Konvensiyası çərçivəsində Tərəflərin Konfransı, (COP198); Çirkli pulların yuyulması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə tədbirlərinin qiymətləndirməsi üzrə Ekspertlər Komitəsi (MONEYVAL), Sosial Hüquqlar üzrə Avropa Komitəsi (SHAK), Milli Azlıqların Müdafiəsi üzrə Çərçivə Konvensiyası (MAÇK), İnsan Alverinə qarşı mübarizə üzrə Avropa Şurası Ekspertlər Qrupu (GRETA), Yerli və Regional Hökumətlər Konqresi (Konqres), Ədliyyə Effektivliyi üzrə Avropa Komissiyası (CEPEJ) və Avropa Prokurorlarının Məşvərət Şurası (CCPE) daxil olmaqla bir sıra Avropa Şurası mexanizmlərinin tələblərinə əməl etməyə məsuldur. Azərbaycan həmçinin 1 avqust 2010-cu il tarixindən etibarən Avropa Şurasının Şimal-Cənub Mərkəzinin Genişləndirilmiş Qismən Razılaşmasına (ŞCM) üzvdür.

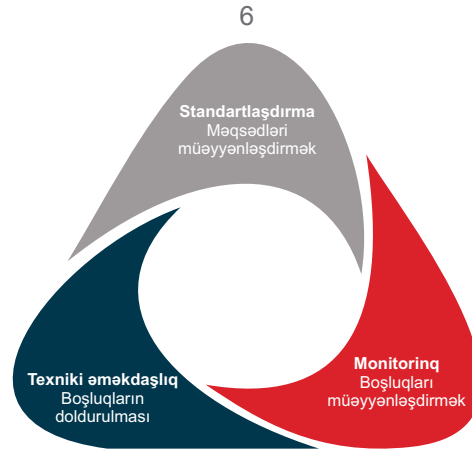
Azərbaycan artıq Avropa Şurasının əməkdaşlıq proqramlarından faydalanmışdır. Avropa İttifaqı (Aİ) tərəfindən dəstəklənən keçmiş proqramlar korrupsiyaya qarşı mübarizə, ədliyyə sisteminin effektivliyinin artırılması, jurnalistika təhsili və təliminin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, Ədliyyə Akademiyasının rolu və potensialını artırmaq, hüquqşünaslara təlim vermək və penitensiar sistemin islahatlarını dəstəkləmək məqsədilə həyata keçirilmişdir. Müvafiq olaraq, Avropa Şurasına üzv dövlətlərin etdiyi könüllü töhfələr (yardımlar) jurnalistlər üçün təlimlər, insan hüquqları üzrə təhsil və demokratik vətəndaşlıq, seçki yardımı və vətəndaş cəmiyyəti üzrə gənclər siyasətinə dair layihələrin əhatə edilməsinə imkan vermişdir. 2014-2016-cı illər üçün Azərbaycana dair ilk Fəaliyyət Planı Avropa Şurası ilə əməkdaşlıq üçün həmişə olduğundan daha strateji bir çərçivəni təmin etdi. Fəaliyyət Planının icrasına başlanmasının gecikməsinə nəzərə alaraq, CM²-in qərarına əsasən, 2016-cı ilin dekabrında Fəaliyyət Planı 2017-ci ilin sonuna qədər uzadıldı.

1.1.2 Avropa Şurası texniki yardım proqramlarının qiymətli töhfəsi

Avropa Şurasının texniki yardım proqramları, standartlaşdırma, monitoring və əməkdaşlıq üzrə unikal strateji üçbucağın (şəkil 1) ayrılmaz tərkib hissəsini təşkil edir: hüquqi öhdəlik qoyan standartların işlənilib hazırlanması onların müstəqil mexanizmlər vasitəsilə monitoringi ilə bağlıdır və onların həyata keçirilməsini asanlaşdırmaq üçün texniki sahədə əməkdaşlıqla tamamlanır. Avropa Şurasının fəaliyyətləri Avropa Şurasının güclü təcrübəyə malik olduğu və qiymətli töhfə verəcəyi sahələr üzrə işlənilib hazırlanır və həyata keçirilir.

¹ Avropa Şurasının konstitusion sənədi, <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680306052>

² 14 dekabr 2016-cı il 1273 sayılı həmin iclasda

Şəkil 1: Avropa Şurasının strateji üçbucağı

1.1.3 Monitorinq mexanizmləri və ekspert məşvərət qurumlarının əsas tapıntıları

Bu Fəaliyyət Planı, geniş əhatədə Avropa Şurasının monitorinqi və ekspert məşvərət qurumlarının ölkə ilə bağlı ən son qərarları, qətnamələri, tövsiyələri, hesabatlarının nəticələri, rəyləri və tapıntıları, eləcə də Avropa Şurasının əvvəlki Fəaliyyət Planının nəticələri əsasında yaradılıb. Burada həmçinin, Avropada Demokratiya, İnsan Hüquqları və Qanunun aliliyi ilə bağlı vəziyyətə dair Baş katibin illik hesabatlarında müəyyən olunmuş çətinliklər nəzərə alınıb. Bundan əlavə, Fəaliyyət Planı ölkədə aparılan islahatların prioritetlərini, xüsusilə də aşağıdakı sənədlər üzrə müəyyən olunmuş prioritetləri əks etdirir: "Açıq hökumətin təşviqinə dair 2016-2018-ci illər üçün Fəaliyyət Planı", Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və digər əmlakın ləqallaşdırılması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə üzrə 2017- 2019-cu illər üçün Milli Fəaliyyət Planı; Milli İqtisadiyyat və İqtisadiyyatın Əsas Sektorları üçün Strateji Yol Xəritələri (dekabr 2016); Açıq Hökumət Tərəfdaşlığı Təşəbbüsü çərçivəsində Hökumət-Vətəndaş Cəmiyyəti Dialoqu Platforması.

Hazırkı Fəaliyyət Planının işlənilib hazırlanmasında və xüsusilə, islahatların texniki əməkdaşlıq cəhətdən dəstəklənməsi hissəsinin hazırlanmasında Əlavə IV-də göstəriləyi kimi Avropa Şurasının qurumları, monitorinq mexanizmləri və ekspert məşvərət qurumlarının müəyyən etdiyi problemlər nəzərə alınıb.

Bundan əlavə, Avropa Şurasının müvafiq konvensiyaları və Avropa Şurasının Demokratik Vətəndaşlıq Təhsili və İnsan Hüquqları Təhsili üzrə Nizamnaməsi (DVT/İHT) və Avropa Şurasının İnküziv Cəmiyyətlərin Qurulması üzrə Fəaliyyət Planı (2016) kimi Təşkilatın digər vasitələrindən bu Fəaliyyət Planına daxil edilmiş əməkdaşlıq tədbirləri üçün istinad kimi istifadə edilmişdir.

Əvvəlki Fəaliyyət Planının əsas nəticələri

Hazırkı Fəaliyyət Planında Azərbaycana dair 2014-2017-ci illər üzrə ilk Fəaliyyət Planının nəticələri nəzərə alınıb.³

- məhkəmə idarəetməsi CEPEJ göstəriciləri və metodologiyası əsasında təkmilləşdirilmişdir - beş pilot məhkəmədə bütün kateqoriyalar üzrə işlərin baxılıb tamamlanması səviyyəsi 100% -ə yaxındır və yerinə yetirilməmiş iş qalmayıb; işlərin işlənilib baxılma müddəti indi olduqca qısadır;
- "Jurnalistika etikası" və "Media və ifadə azadlığı" üzrə universitet tədris proqramları, habelə dörd dərslük işlənilib hazırlanmış; Azərbaycanın müxtəlif bölgələrindən olan 250 jurnalistə ifadə azadlığı və internet və ondan kənarında şəxsi həyat hüququ; gender bərabərliyi və media; və seçkilərin mətbuatda işıqlandırılması üzrə təlim keçilmişdir;
- Azərbaycanda QHT-lərin fəaliyyətində qarşıya çıxan çətinlikləri, o cümlədən, Avropa Şurası direktivlərinə uyğun olaraq qərar qəbulətmə proseslərində vətəndaş iştirakı imkanlarını müzakirə etmək üçün Vətəndaş Cəmiyyəti Dialoqu yaradılmışdır;
- Ədliyyə Akademiyasının potensialı əhəmiyyətli dərəcədə artırılmışdır: 38 nəfərdən ibarət yeni milli təlimçilər qrupu 679 vəkile, 260 hakim və 79 insan hüquqları müdafiəçisinə və müdafiəçiye (212 qadın daxil olmaqla) və 126 hakimliyə namizədə insan hüquqları və insan hüquqları standartlarının tətbiqi üzrə təlim vermişdir;

³ Avropa Şurasının Azərbaycana dair Fəaliyyət Planı: 2014-2016-cı illər, 2017-ci ilə qədər uzadılıb (ODGProg/Inf(2014)2-rev)

- Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinə hüquqi şəxslərin cinayət məsuliyyəti⁴ haqqında yeni müddəə qəbul edilmişdir;
- "Açıq Hökumətin Təşviqinə dair 2016-2018-ci illər üçün Fəaliyyət Planı" qəbul edilmişdir. Buraya anti-korrupsiya tədbirləri və bütün müvafiq maraqlı tərəflərə açıq olan monitoring sistemi (proqram təminatı ilə monitoring vasitəsi) daxildir;
- Baş Prokurorluğun tabeliyində Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə İdarəsinin və milli hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları üçün kompleks iqtisadi cinayətlərə qarşı mübarizəyə, o cümlədən günahın etirafına dair sövdələşmə və aktivlərin qaytarılması üzrə qarşılıqlı hüquqi yardım göstərilməsinə dair ehtiyacları uyğun hazırlanmış təlim verilmişdir;
- 26 təlimçi, cəzaçəkmə müəssisələrinin və Ədliyyə Nazirliyi Baş Tibb İdarəsinin seçilmiş tibbi heyəti cəzaçəkmə müəssisələrində sağlamlığın təşviqi və profilaktikası fəaliyyətləri, müvafiq Avropa standartları və tibbi etika prinsipləri barədə məlumatlarını artırmışdır. Onlardan əldə etdikləri bilikləri həbsxana sistemində həmkarları ilə paylaşmaları gözlənilir;
- Penitensiar xidmətin və cəzaçəkmə müəssisələrinin 40 yüksək vəzifəli meneceri müasir Avropa həbsxana idarəetmə standartları və yanaşmaları, həbsxana kontekstində rəhbərlik və idarəetmə və həbsxanada daha sağlam mühitin yaradılması haqqında bilgilərini artırırblar.

Məsləhətləşmə prosesi

Hazırkı Fəaliyyət Planı Azərbaycanın səlahiyyətli orqanları ilə dərin məsləhətləşmələrdən sonra hazırlanmışdır. Bu sənədin hazırlanması prosesində beynəlxalq tərəfdaşlar, xüsusilə Aİ ilə də məsləhətləşmələr aparılmışdır.

22 iyun 2017-ci ildə Avropa Şurasının Katibliyi və Azərbaycan hökumətinin nümayəndələri əvvəlki Fəaliyyət Planının həyata keçirilməsini qiymətləndirmək üçün Bakıda Rəhbər Komitənin iclasını keçirmişlər. 14 noyabr 2017-ci ildə CM Fəaliyyət Planının həyata keçirilməsi ilə bağlı yekun hesabatı⁵ nəzərdən keçirib, nəticələrini nəzərə aldı və Azərbaycana dair 2018-2021-ci illər üçün yeni Fəaliyyət Planına yol açdı.

1.2 FƏALİYYƏT PLANININ MƏQSƏDLƏRİ

Hazırkı Fəaliyyət Planı 1 yanvar 2018-ci il və 31 dekabr 2021-ci il tarixləri arasındakı dövr üçün strateji proqramlaşdırma vasitəsidir. Onun **məqsədi** insan hüquqları, qanunun aliliyi və demokratiya sahələrində Azərbaycan qanunvericiliyini, qurumları və praktikasını Avropa standartlarına uyğunlaşdıracaq islahatları dəstəkləmək və buna görə Avropa Şurasına üzv Dövlət kimi onu öz öhdəliklərini yerinə yetirmək səylərində dəstəkləməkdir. Bu məqsədlərə nail olunduqda, bu Fəaliyyət Planı həmçinin BMT-nin 2030-cu il üçün Davamlı İnkişaf Gündəliyinin həyata keçirilməsinə kömək edəcəkdir.

Fəaliyyət Planının **əməkdaşlıq sahələri** aşağıdakılardır:

- Avropa Şurası məhz aşağıdakı strateji sahələrdə aparılan islahatlara davam etməkdə (və mümkün olduqda tamamlamaqda) Azərbaycanın səlahiyyətli orqanlarını dəstəkləməkdə davam edəcəkdir:
 - İHAK və İHAM-ın presedent hüququnun icraatının milli səviyyədə tətbiqinin təkmilləşdirilməsi və milli məhkəmələrin qərarlarının icrası mexanizmlərinin gücləndirilməsi;
 - cinayət məhkəmə sisteminin təkmilləşdirilməsi;
 - məhkəmə və prokurorluq xidmətinin effektivliyini, hesabatlılığı və şəffaflığını artırmaq;
 - saxlanma şəraitinin yaxşılaşdırılması;
 - informasiya təhlükəsizliyinin və şəxsi məlumatların qorunmasının gücləndirilməsi;
 - qadınların ədalət mühakiməsinə çıxışını yaxşılaşdırılmaq;
 - korrupsiya və çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizə orqanlarının potensialını gücləndirmək;
 - hökumət və vətəndaş cəmiyyəti qurumları arasında dialoqun gücləndirilməsi;
 - Gənclərin iştirakının və gənclərin insan hüquqları və vətəndaşlıq təhsili üzrə potensialının artırılması;
 - Kütləvi informasiya vasitələrinin potensialının yaradılması.

⁴ Cinayət Prosesual Məcəlləsinə dəyişikliklər edilməsi haqqında qanun 2016-cı ilin noyabr ayında qəbul edildi.

⁵ Avropa Şurasının Azərbaycana dair 2014-2017-ci illər üçün Fəaliyyət Planı üzrə Yekun Hesabat (31 may 2014 - 30 iyun 2017) GR-DEM(2017)21

- Avropa Şurası və Azərbaycanın səlahiyyətli orqanları Avropa Şurası qurumları, monitorinq mexanizmləri və ekspert məşvəət şuraları tərəfindən həyata keçirilən ən son işlər əsasında yeni əməkdaşlıq sahələrini birgə müəyyən etmişlər:
 - gender əsaslı zorakılığın qarşısının alınması və onunla mübarizə;
 - gender bərabərliyinin təşviq edilməsi və artırılması;
 - uşaq hüquqlarının müdafiəsi və təşviqi;
 - məktəblərdə demokratik mədəniyyətin və inklusiv demokratik mühitin inkişaf etdirilməsi;
 - Gənclər evləri/mərkəzləri üçün gənclərin iş və keyfiyyət standartlarını inkişaf etdirmək.

Fəaliyyət Planı prioritet sahələrdə Avropa Şurası standartlarının effektiv həyata keçirilməsində və müvafiq milli qurumların effektiv fəaliyyət göstərmək imkanlarının artırılmasında ekspert və texniki yardım göstərməklə əməkdaşlığın bütün üç əsas sütununu əhatə edəcək. Buraya gender məsələlərinin həllinə yönəlmək potensialı və hakimiyyət orqanları ilə vətəndaş cəmiyyəti arasında konstruktiv dialoq yaratmaq imkanı daxildir.

Gender bərabərliyinin təşviqi hazırkı Fəaliyyət Planının prioritetidir. Avropa standartlarına və Avropa Şurası tövsiyələrinə əsasən gender məsələlərinin kompleks şəkildə nəzərə alınması, Azərbaycanda yaşayan fərdlərin ehtiyaclarının ayrı-seçkiliyə yol verilmədən daha yaxşı həllinə və Fəaliyyət Planının həyata keçirilməsinin keyfiyyət və effektivliyinin artırılmasına kömək edəcəkdir.

II HİSSƏ - 2018-2021-ci İLLƏR ÜÇÜN TƏKLİF OLUNAN FƏALİYYƏTLƏR

2018-2019-cu illər üzrə Proqram və Büdcədə müəyyən olunduğu kimi hər bir əsas sütun üçün nəzərdə tutulmuş fəaliyyət istiqamətləri aşağıdakılardır.

2.1 İNSAN HÜQUQLARI

Azərbaycan 2001-ci ildə Avropa Şurasına üzv-dövlət olduqda Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin (İHAM) yurisdiksiyasını qəbul etdi. Ölkə, qanunvericiliyin və milli təcrübələrin Avropa standartlarına uyğunlaşdırılması daxil olmaqla müxtəlif sahələrdə üzünə öhdəliklər götürmüşdür. Avropa Şurası üzvlükdən bəri Azərbaycanı bu səylərində dəstəkləməkdə təsirli rol oynayıb. Qanunvericilik və institusional çərçivələr üzrə islahatların aparılmasına və müvafiq qurumların islahat aparılması imkanlarının artırılmasına ehtiyac vardır. Bu işə özlüyündə İHAK sisteminin milli səviyyədə effektivliyinin artırılmasını, sərbəst toplaşmaq azadlığı hüququnun təmin edilməsi, gender əsaslı zorakılıqların qarşısının alınması və onunla mübarizə, uşaq hüquqlarının müdafiəsi və təşviqi, gender bərabərliyinə kompleks yanaşmanın təşviqi, habelə, sosial hüquqların Avropa Sosial Xartiyasına (ASX) və Sosial Hüquqlar üzrə Avropa Komitəsinin (SHAK) qərar və nəticələrinə uyğunlaşdırılmasını tələb edir.

2.1.1 İnsan hüquqlarının müdafiəsi

Bu sahədə texniki əməkdaşlıq Avropa Şurasının müvafiq monitorinq mexanizmləri və ekspert məşvərət qurumlarının hesabatları və nəticələrini nəzərə alaraq işlənib hazırlanmışdır. Bu günə qədər İHAM-in Azərbaycana qarşı bir sıra qərarları hələ ki, ya icra olunmayıb, ya da yalnız qismən icra olunub. Məcburi köçkünlərlə əlaqədar hökmlərin icrasında bəzi irəliləyişlər qeyd edilse də, müəyyən qrup hökmlərin, xüsusilə pis rəftarla, həbs və mühakimədən öncə saxlanma (bu cür tədbirlərin qeyri-qanuni istifadəsi daxil olmaqla), ədalətli mühakimə hüququ, söz azadlığı və sərbəst toplaşmaq və birləşmək azadlığı və seçkilərin qanuniliyinə nəzarət ilə əlaqədar pozuntulara dair qərarların icrası üçün hələ də səylər tələb olunur.

➤ İHAK sisteminin milli səviyyədə effektivliyinin artırılması

İnsan hüquqlarının milli səviyyədə effektiv icrasına nail olmaq üçün ilkin şərtlərdən biri ədliyyə zəncirindəki bütün aktorların (hakimlər, prokurorlar, vəkillər və eləcə də gələcək hüquqşünaslar) İHAK və digər insan hüquqları standartları ilə tanış olmalarını və praktikada tətbiq etməyə qabil olmalarını tələb edir. Azərbaycana dair 2014-2017-ci illəri əhatə edən əvvəlki Fəaliyyət Planı çərçivəsi, hüquqşünasların təlimini gələcəkdə yaxşılaşdırmaq üçün yaxşı bir təməli təşkil edib. Azərbaycanda Avropa insan hüquqları standartlarının tətbiqinin gücləndirilməsi ilə bağlı fəaliyyətlər spesifik insan hüquqları standartları üzrə hədəf təlimin keçirilməsi baxımından milli təlim imkanlarını dəstəkləməyə yönəlmişdir. Əsas institusional aktor - Ədliyyə Akademiyası ilə əməkdaşlıq - təlim potensialının, bilik və bacarıqların inkişafına gətirib çıxardı. Hüquq professionalları arasında presedent hüququn (ayrı-ayrı işlərin) təhlili və konkret məsələlərə dair müzakirələr təkrarlanan prosesual və əsas pozuntuların gələcəkdə qarşısını almaq və beləliklə, İHAK-nin milli səviyyədə tətbiqini təkmilləşdirməklə yanaşı, İHAM qərarlarının icrasına kömək üçün baza rolunu oynamışdır. 1 avqust 2018-ci il tarixində qüvvəyə minmiş 16 sayılı Protokol⁶ üzrə maarifləndirmənin aparılmasına və onun praktiki tətbiqinə xüsusi diqqət yetiriləcəkdir.

Avropa Şurasının Hüquqşünaslar üçün İnsan Hüquqları Təhsili üzrə Avropa Proqramı (HELP) vasitəsilə Fəaliyyət Planı insan hüquqlarının milli səviyyədə tətbiqinin gücləndirilməsinə kömək edəcəkdir. Yeni təlim modulları hakimlərə, vəkillər, hüquq müdafiəçiləri və prokurorlara doğru hədəflənmiş olacaq. Artıq seçilmiş milli təlimçi qrupunun öz həmkarlarına təlim vermək bacarıqları artırılacaq. Avropa Şurası İHAM-in presedent hüququ və insan hüquqlarının müdafiəsinin digər mexanizmləri baxımından milli qanunvericiliyə və praktikaya necə dəyişiklik edilməsinə dair təhlil və tövsiyələr verməklə, ədliyyə sisteminin təkmilləşdirilməsində milli səlahiyyətli orqanların səylərini dəstəkləyəcəkdir. Təşkilat tədris metodologiyası və praktikasını Avropa standartlarına uyğunlaşdırmaq məqsədilə milli təlim müəssisələrinə yardım göstərərək, Azərbaycanda insan hüquqlarının həyata keçirilməsinin təkmilləşdirilməsinə kömək edəcəkdir.

Azərbaycan Vəkillər Kollegiyasının qanunvericiliyə edilmiş dəyişikliklərdən sonra qarşılaşdığı yeni çətinliklər və Kollegiyanın lisenziyasını almış vəkillərin sayının artmasına olan tələbat əlavə dəstəyi labüd edir. Avropa Şurası üzvlərin insan hüquqlarını təşviq və müdafiə etmək potensialını artırmaqla Kollegiyanı dəstəkləyəcəkdir.

Bundan əlavə, mövcud ödənişsiz hüquqi yardım çərçivələri təkmilləşdirilməlidir, çünki professional hüquq təmsilçiliyi və məsləhət əldə etməkdə maliyyə çətinliyi və digər maneələrlə üzləşən həssas və imkansız qruplar (məcburi köçkünlər, əlillər, uşaqlar, təqaüdcülər və s.) çox sayda olduğundan ödənişsiz hüquqi yardım xidmətlərinə tələbat böyükdür. Avropa Şurası həmçinin, Ədliyyə Akademiyasının hüquq klinikasının

⁶ CETS No. 214, İnsan Hüquqları və Əsas Azadlıqlarının Müdafiəsinə dair Konvensiyaya əlavə Protokol №16;

və universitetlərin hüquq fakültələri nəzdində fəaliyyət göstərən klinikaların potensialını gücləndirmək məqsədilə insan hüquqları/İHAK məsələləri üzrə ödənişsiz, ixtisaslı hüquqi məsləhətləşmələri təmin etmək üçün Bakı şəhərində və bölgələrdə təlimçilər qrupunda olan vəkili dərəcəyə malik, həmin vəkili həmçinin klinikalarda fəaliyyət göstərən stajçıların iş yerində gündəlik təlimatlandırmasını təmin edəcək.

➤ **Sərbəst toplaşmaq azadlığı**

Sərbəst toplaşmaq azadlığı hüququnun həyata keçirilməsi, xüsusən də ictimai toplantıları tənzimləyən qanunvericilik, proqnozlaşdırma və dəqiqliyinin olmaması baxımından Avropa Şurası monitoring orqanlarının diqqət mərkəzində qalmaqdadır. 1998-ci ildə qəbul edilmiş və 2008-ci ildə düzəlişlər edilmiş Azərbaycanda Sərbəst toplaşmaq azadlığı haqqında qanunda Hüquq vasitəsilə Demokratiya üzrə Avropa Komissiyasının (Venesiya Komissiyası) tövsiyələrinin əksəriyyəti tələb olunan mətni dəyişikliklər baxımından nəzərə alınıb. Bu məqsədlə, Avropa Şurası Azərbaycan hakimiyyətinə bu tövsiyələri praktikada yerinə yetirməyə və ictimai toplantılara dair milli qanunvericiliyi İHAK-ın 11-ci maddəsinin tələblərinə uyğunlaşdırılmasında kömək etməyə hazırdır.

Gözlənilən nəticələr:

İHAK sisteminin milli səviyyədə effektivliyinin artırılması:

- ✓ Cinayət məhkəmə sisteminin fəaliyyəti təhlil edilir və qanunvericilik və praktikanın Avropa Şurası standartlarına necə uyğunlaşdırılması ilə bağlı tövsiyələr verilir;
- ✓ İHAM qərarlarının milli səviyyədə icrası üçün ümumi və ayrıca tədbirlərin qəbul edilməsi sistemi təhlil edilir və təkmilləşdirilir;
- ✓ Ədliyyə Akademiyasının hüquqşünaslara təlim verməkdə rolu və potensialı artırılır, o cümlədən HELP metodologiyasının tətbiqi yolu ilə, həmçinin gender cəhətini nəzərə almaq potensialı gücləndirilir;
- ✓ İHAK -ı effektiv şəkildə tətbiq etmək üzrə hüquqşünasların (vəkillər, hakimlər, prokurorlar, hakim köməkçiləri, müstəqil işləyən mütəxəssislər) səriştəliliyi və bacarıqları artırılır;
- ✓ Qadınlara və digər həssas qruplara göstərilməsi daxil olmaqla, ödənişsiz hüquqi yardım xidmətləri göstərən mövcud çərçivələrin milli səviyyədə insan hüquqları, həmçinin İHAM -ə ərizələrin təqdim edilməsi üzrə potensialı artırılır.

Əsas milli tərəfdaşlar: Ədliyyə Nazirliyi, Prezident Administrasiyası, Parlament, Konstitusiya və Ali Məhkəmələr, Ədliyyə Akademiyası, Baş Prokurorluğun Elm-Tədris Mərkəzi, Vəkillər Kollegiyası, vətəndaş cəmiyyəti qrupları ilə işləyən tədrisçilər.

Sərbəst toplaşmaq azadlığı:

- ✓ İctimai toplantılar haqqında milli qanunvericilik İHAK-ın 11-ci maddəsinin tələblərinə uyğunlaşdırılır.

Əsas milli tərəfdaş: Ədliyyə Nazirliyi.

2.1.2 İnsan hüquqları və ləyaqətinə hörmətin təşviqi

➤ **Gender bərabərliyi**

Gender bərabərliyi Avropa Şurasının gender bərabərliyi strategiyasına və Avropa Şurasının gender bərabərliyinin təminatı üzrə direktivlərinə, həmçinin digər mövcud vasitələrə uyğun olaraq, Avropa Şurası əməkdaşlıq layihələri çərçivəsində inteqrasiya edilir.

Avropa Şurasının gender bərabərliyi sahəsində strateji sənədləri (2018-2023-cü illər üçün Gender Bərabərliyi Strategiyası) xüsusilə qadınlara qarşı və məişət zorakılığının qarşısının alınması və onunla mübarizə və qadınların ədalət mühakiməsinə bərabər çıxışını təmin etmək üzərində cəmlənib. Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsi (CM) Məhkəmə müstəqilliyinin və qərəzsizliyinin gücləndirilməsinə dair Fəaliyyət Planı qəbul etmişdir. 2.4-cü Fəaliyyət əsasən üzv dövlətlərdən, stereotiplərin məhkəmə qərarlarının qəbuluna zərərli təsirini aradan qaldırmaq üçün tədbirlər görmək tələb olunur.

Azərbaycan gender bərabərliyini artırmaq, qadınların ədalət mühakiməsinə bərabər çıxışını təmin etmək və qadınlara qarşı zorakılıqla mübarizə üzrə, o cümlədən İnsan Hüquqları üzrə Avropa Konvensiyası (İHAK), (düzəliş edilmiş) Avropa Sosial Xartiyası (ASX) və İnsan alverinə qarşı mübarizə tədbirlərinə dair Konvensiyaya əsasən xüsusi öhdəliklər götürüb. Azərbaycan hələ ki Avropa Şurasının Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və mübarizəyə dair Konvensiyanı (İstanbul Konvensiyası) imzalamamışdır. Avropa Şurası, Azərbaycanın milli hakimiyyət orqanları arasında İstanbul Konvensiyası barədə maarifləndirməni davam etdirəcəkdir.

Azərbaycan gender bərabərliyinin inkişafı üzrə qanunvericilik və siyasət qəbul etmişdir: Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında qanun (2010); İnsan alveri, o cümlədən, məcburi nigahlara dair cinayət məsuliyyətinin nəzərdə tutulmasına dair Cinayət Məcəlləsinə düzəlişlər (2011); Qadınlar və kişilər üçün nigah yaşının minimum 18 yaş təyin edilməsi üzrə Ailə Məcəlləsinə düzəliş (2011) və Məişət zorakılığından zərər çəkən şəxslər üçün mühafizə orderləri tələb edən işlərin həllinə dair Mülki-Prosessual Məcəlləyə düzəliş (2011).

Gender bərabərliyi siyasətinin və qadınlara qarşı zorakılıqla mübarizə tədbirlərinin həyata keçirilməsinin koordinasiya və monitorinqinin effektiv institusional mexanizmləri daha da inkişaf etdirilməlidir. Əvvəlki illərdə Avropa Şurası qadınların ədalət mühakiməsinə çıxışını təkmilləşdirmək üçün regional təşəbbüs əməkdaşlığı çərçivəsi vasitəsilə Azərbaycana gender bərabərsizliyini həll etmək üçün yardım göstərmişdi⁷. Azərbaycanda qadınların ədalət mühakiməsinə çıxışına dair ölkə araşdırmasında əsas hüquqi, prosessual, sosial-iqtisadi və mədəni maneələr müəyyən edildi və tövsiyələr verildi. Azərbaycan Ədliyyə Akademiyasının potensialı aşağıdakıları həyata keçirməklə artırıldı: qadınlara qarşı zorakılıq, ailə hüququ və əmək qanunvericiliyi üzrə hakimlər və prokurorlar üçün tədris proqramı, həmçinin Avropa Şurasının 2017-ci ilin noyabr ayında tamamlanmış Qadınların ədalət mühakiməsinə çıxışının təminatı üzrə Hakimlər və Prokurorlar üçün yeni təlim vəsaitini sınaqdan keçirmək üçün İHAK və İstanbul Konvensiyası⁸ üzrə bir sıra pilot təlimləri. 2018-ci ildə gələcək regional əməkdaşlıq işləri əvvəlki işlərin üzərində qurulacaq və aşağıdakıları həyata keçirməklə diqqət "Zorakılıq qurbanları olan qadınların ədalət mühakiməsinə çıxışının gücləndirilməsi" üzərində cəmlənəcək: (i) Avropa Şurasının Hüquqşünaslar üçün İnsan Hüquqları Təhsil üzrə Avropa Proqramı (HELP) platformasında Qadınların ədalət mühakiməsinə bərabər çıxışına dair ödənişsiz onlayn elektron təlim kursunun yaradılması; (ii) qadınların ədalət mühakiməsinə çıxışı və qadınlara qarşı zorakılıqla mübarizədən bəhs edən standartları, hesabatları və sənədləri milli dillərə tərcümə etməklə Avropa Şurasının əsas resurslarına çıxışı təmin etmək; və (iii) Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrində, o cümlədən Azərbaycanda irəliləyiş və mövcud problemləri qiymətləndirmək üçün zorakılığa məruz qalmış qadınların ədalət mühakiməsinə çıxışına həsr olunmuş regional konfrans təşkil etmək.

Avropa Şurası Azərbaycana dair 2018-2021-ci illər üçün yeni Fəaliyyət Planı çərçivəsində Avropa Şurası və milli hakimiyyət orqanları tərəfindən müəyyən edilmiş ehtiyacları həll etmək üçün ölkəyə uyğun xüsusi tədbirlər hazırlayacaqdır. Əsas diqqət aşağıdakılar üzərində cəmlənəcək:

- Azərbaycanda qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və mübarizə məqsədilə institusional imkanların qiymətləndirilməsi;
- İstanbul Konvensiyasının Azərbaycan tərəfindən imzalanmasını təşviq etmək üçün texniki yardımın təmin edilməsi;
- gender məsələlərinə həssas və qurbanlar üzərində cəmlənmiş yanaşmalar vasitəsilə ədliyyə sektoru rəsmilərlərinin qadın hüquqlarının pozulması ilə bağlı işlərlə məşğul olmaq potensialının gücləndirilməsi;
- mövcud qanunvericiliyin Avropa Şurası standartlarına uyğun dəyişdirilməsi məqsədi ilə Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinə və Ədliyyə Nazirliyinə ekspertizanın təminatı;
- İHAK, ASX və İstanbul Konvensiyası daxil olmaqla qərar qəbul edənlər, hüquqşünaslar və ümumi əhali arasında müvafiq Avropa Şurası standartları barədə maarifləndirmənin artırılması.

⁷ Avropa İttifaqı/Avropa Şurasının Yaxşı idarəçilik naminə Tərəfdaşlıq layihəsi "Altı Şərq Tərəfdaşlığı ölkəsində qadınların ədalət mühakiməsinə çıxışının təkmilləşdirilməsinə dair layihə" (2015-2017)

⁸ Azərbaycan Ədliyyə Akademiyası ilə əməkdaşlıq çərçivəsində 2017-ci ildə Bakıda 107 kişi və 39 qadın hakimini; eləcə də 6 kişi və 9 qadın prokurorun iştirakı ilə iki təlim seminarı keçirilmişdir. Təlim verilmiş peşəkarlar apelyasiya məhkəmələrinin, rayon və ya şəhər məhkəmələrinin, ağır cinayətlər üzrə məhkəmələrin və inzibati-iqtisadi məhkəmələrin hakimləri idi. 2016-cı ildə (may və sentyabr aylarında) daha iki seminar keçirilmişdi.

➤ Uşaq hüquqları

Azərbaycan 2008-ci ilin noyabrında Avropa Şurasının Uşaqların Cinsi İstismar və Seksual yönümlü hərəkətlərdən Müdafiəsinə dair Konvensiyasını (CETS №201, bundan sonra Lanzarote Konvensiyası) imzaladı. Avropa Şurasının əsas məqsədi Azərbaycan tərəfindən Lanzarote Konvensiyasının ratifikasiyası olaraq qalır.

Beynəlxalq monitorinq orqanlarının uşaq hüquqları ilə bağlı müvafiq tövsiyələrinə⁹ əsaslanaraq və Azərbaycanda hüquqi və siyasət çərçivəsini, eləcə də uşaq hüquqlarına dair davam edən islahatları nəzərə alaraq, Avropa Şurası uşaqların cinsi istismar və sui-istifadədən müdafiəsi və belə halların qarşısının alınması üçün informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə dəstəkləmək daxil olmaqla səlahiyyətli orqanlara kömək edəcək. Xüsusilə, Avropa Şurası səlahiyyətli orqanları aşağıdakı səylərində dəstəkləyəcək:

- Azərbaycan tərəfindən Lanzarote Konvensiyasının ratifikasiya edilməsinə texniki yardım göstərmək;
- onlayn və avtonom rejimdə Uşaqları zorakılıqdan, cinsi istismardan və seksual yönümlü hərəkətlərdən qorumaq və qarşısının alınması üçün strategiyalar hazırlamaq;
- uşaqların cinsi istismar və sui-istifadədən müdafiəsi məsələləri ilə məşğul olan peşəkarların potensialını artırmaq.

Gözlənilən nəticələr:

Gender bərabərliyi:

- ✓ Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının aradan qaldırılması üçün effektiv önleyici və müdafiə standartları və mexanizmləri tətbiq edilir;
- ✓ İstanbul Konvensiyası təşviq edilir və Azərbaycanın səlahiyyətli orqanları onun müddəaları barədə maarifləndirilir;
- ✓ Zorakılığa məruz qalmış qadın qurbanlar öz hüquqları və mövcud yardımlar barədə maarifləndirilir;
- ✓ Gender perspektivi ədliyyə sektorunda daha da sistemləşmiş formaya gəlir, bu işə gender məsələlərini daha çox nəzərə alan sistemin yaranması ilə nəticələnir;
- ✓ Hakimlər, prokurorlar və vəkillər daxil olmaqla, hüquqşünasların gender əsaslı ayrı-seçkilik, qadınlara qarşı zorakılıq və digər insan hüquqlarının pozuntusu halları ilə məşğul olmaq potensialı artırılır.

Əsas milli tərəfdaşlar: Ədliyyə Nazirliyi, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Ədliyyə Akademiyası, hüquqşünaslar və zorakılıq qurbanları olan qadınlara dəstək göstərən qeyri-hökumət təşkilatları.

Uşaq hüquqları:

- ✓ Azərbaycan Lanzarote Konvensiyasını ratifikasiya edir;
- ✓ Uşaqların zorakılıqdan, cinsi istismar və seksual yönümlü hərəkətlərdən müdafiəsi və belə halların qarşısının alınması üzrə strategiyalar onlayn və avtonom rejimdə tətbiq edilir;
- ✓ Uşaqların cinsi istismarı və sui-istifadəsi məsələləri ilə məşğul olmaq üzrə peşəkarların potensialı artırılır

Əsas milli tərəfdaşlar: Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Ədliyyə Nazirliyi, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Ombudsman, Ədliyyə Akademiyası.

2.1.3 Sosial hüquqların təminatı

Azərbaycan 2 sentyabr 2004-ci il tarixində (düzəliş edilmiş) Avropa Sosial Xartiyasını (ASX) ratifikasiya etdi, onun 98 müddəasından 47-sini qəbul etdi. Qəbul edilmiş müddəalara əməl edilməsi Sosial Hüquqlar üzrə Avropa Komitəsi (SHAK) tərəfindən hesabat proseduru vasitəsilə monitorinq edilir. Buna görə də əsas məqsədlərdən biri əlavə müddəaların və Kollektiv Şikayətlər üzrə prosedurun qəbul edilməsidir. Xartiyanın müddəalarına uyğunsuzluğun azaldılması üçün də səylər göstərməlidir. Tematik qrup 2 "Sağlamlıq, sosial təminat və sosial müdafiə" ilə bağlı SHAK üzrə nəticələr göstərir ki, nəzərdən keçirilmiş halların heç biri Xartiya müddəalarına uyğun deyil.

⁹ 23 may 2014-cü il tarixində dərc olunmuş GRETA Hesabatı və Hökumətin Şərhlərinə və 7 iyul 2014-cü ildə qəbul edilmiş Tərəflər Komitəsinin Təvsiyəsinə; Avropa Sosial Xartiyası (yanvar 2016, Nəticələr 2015); BMT-nin Uşaq Hüquqları Komitəsinin yekun tövsiyələrinə baxın (http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fAZE%2fCO%2f3-4&Lang=en)

İnformasiya çatışmazlığı səbəbindən çox sayda işlərin ləngiməsinə görə hesabat (məlumat vermək) proseduruna cəlb olunmuş səlahiyyətli orqanlar üçün təlim fəaliyyəti təşkil edilməlidir. Bundan əlavə, Avropa Şurası parlament üzvləri, dövlət orqanları, işəgötürənlər və işçilərin təşkilatları arasında iqtisadi və sosial hüquqlar barədə məlumatlılığın artırılması üçün çalışacaq və sosial hüquqları öz fəaliyyətlərinə inteqrasiya etmək üçün insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində ixtisaslaşmış əsas qeyri-hökumət təşkilatlarına (QHT-lərə) dəstək verəcəkdir. Xüsusilə, Ombudsman ilə ümumilikdə ASX və kollektiv şikayət prosedurları üzrə dəyirmi masalar təşkil ediləcək, ASX müddəalarının hər bir dörd tematik qrupu üçün seminarlar Hökumət və digər maraqlı tərəflər ilə (parlament üzvləri, Ombudsman, ictimai tərəfdaşlar, vətəndaş cəmiyyəti) keçiriləcək və Azərbaycan Respublikası tərəfindən qəbul oluna biləcək müddəaların həyata keçirilməsində digər ölkələrin təcrübəsindən öyrənmək məqsədi ilə Sosial məsələlər üzrə Komitənin sədri daxil olmaqla, dövlət qulluqçuları və parlamentarilər üçün səfərlər təşkil olunacaqdır. SHAK-ın ən mühüm qərarları Azərbaycan dilinə tərcümə olunacaq.

Gözlənilən nəticələr:

- ✓ Azərbaycan ASX-nin əlavə müddəalarını və Kollektiv Şikayətlər prosedurunu qəbul edir;
- ✓ SHAK-a edilən milli hesabatların keyfiyyəti artırılır;
- ✓ İnsan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində ixtisaslaşmış QHT-lər öz fəaliyyətlərinə sosial hüquqlarla bağlı məsələləri inteqrasiya edir;
- ✓ SHAK-ın ən mühüm qərarları Azərbaycan dilində istifadəyə hazır olur.

Əsas milli tərəfdaşlar: Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, İqtisadiyyat Nazirliyi, Parlament, Ombudsman, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyası (AHİK), Azərbaycan Sahibkarlar Konfederasiyası (ASK), QHT-lər.

2.2 QANUNUN ALİLİYİ

Avropa Şurası ədliyyə sistemində (məhkəmə, prokurorluq və penitensiar sistem) etibarın artırılması, müvafiq qanunvericilik və institusional çərçivələri Avropa standartlarına uyğun təkmilləşdirmək, ədliyyə sisteminin fəaliyyətinin müstəqilliyi və hesabatlılığı üçün mövcud qanunvericilik və normativ aktların həyata keçirilməsinə kömək və milli məhkəmələrin, həmçinin Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin (İHAM) qərarlarının icrasının təkmilləşdirilməsi uğrunda Azərbaycanın səylərini dəstəkləməyə davam edəcəkdir. Bu, səlahiyyətli orqanlara cəzaçəkmə müəssisələrində daha humanist və təhlükəsiz həbs şəraitinin yaradılmasına dair islahatların davam etdirilməsinə kömək edəcəkdir. Eyni şəkildə, mətbuat azadlığını qorumaq, onun pluralizmini təmin etmək və şəxsi məlumatların qorunmasını təkmilləşdirmək üçün əlavə səylər tələb olunur.

2.2.1 Ədalət mühakiməsinin təminatı

➤ Ədliyyənin müstəqilliyi və effektivliyi

2014-cü ilin dekabrında Azərbaycanda Məhkəmə-Hüquq Şurası (MHŞ) haqqında qanuna və Məhkəmələr və hakimlər haqqında qanuna bir sıra dəyişikliklər edilmiş, hər ikisi 2015-ci ilin fevral ayında qüvvəyə minməsi elan edilmişdir. Hakimlərin fəaliyyətinin müntəzəm qiymətləndirilməsində bütün müddəaların nəzərə alınmasını təmin etmək üçün 2016-cı ilin oktyabr ayında Hakimlərin Etik Davranış Kodeksinə dəyişiklik edilmişdir. 2016-cı ilin noyabr ayında məhkəmələrin müvafiq ərazi yurisdiksiyalarını müəyyən etmək üçün MHŞ-ə xüsusi səlahiyyət verilmişdir. Hakimlərə işdən ayrılmadan təlimlər Azərbaycana qarşı işlər də daxil olmaqla Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin (İHAM) presedent hüququ nəzərə alınaraq təşkil olunur.

Hakimlərin iş yükü ağır olaraq qalır. Ədliyyə Effektivliyi üzrə Avropa Komissiyası (CEPEJ) tərəfindən hazırlanmış vasitələr və metodologiyaların tətbiqinə həsr olunmuş layihədən sonra texniki səviyyədə bəzi təkmilləşmələr müşahidə olunsada, bu təcrübələri Azərbaycan ərazisində yaymaq üçün daha çox səy göstərilməlidir.

Vəkillərin müstəqilliyinin artırılması üzrə təminat və mexanizmlər və öz üzvlərinin maraqlarının təmsil və müdafiə olunmasında Kollegiyanın rolu Avropa Şurası və beynəlxalq standartlara uyğun olaraq gücləndirilməlidir. CEPEJ Avropa Ədliyyə Sistemlərinin qiymətləndirməsinə (2014) əsasən son illərdə vəkillərin sayı bir qədər artıb, lakin əsasən, paytaxtdan kənar vəkillərin olmaması problem olaraq qalır. Azərbaycan yaxın vaxtlarda Kollegiyanın islahatına başlayıb və Mülki Prosesual Məcəlləyə və Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında Qanuna müvafiq dəyişikliklər edilib. Bu dəyişikliklər baxımından, peşəyə maneəlersiz daxilolmanı, müvafiq və keyfiyyətli ilkin və davamlı təlimi, intizam tədbirlərinin sistemləşdirilməsi

və etik davranış qaydalarına riayət edilməsini təmin etmək üçün Vəkillər Kollegiyasının potensialını gücləndirmək lazımdır. Bundan əlavə, öz ofisləri və klinikaları vasitəsilə ödənişsiz hüquqi yardım xidmətlərini təşkil və təmin etmək üçün Vəkillər Kollegiyasının imkanları dəstəklənəcək və gücləndiriləcəkdir.

Azərbaycan şərti hüquqi yardım hüququ Konstitusiyaya tərəfindən müdafiə olunan prosessual hüququn mövcud olduğu ölkələrdən biridir.¹⁰ Lakin, Avropa Şurasının tövsiyələrinə uyğun olaraq, həssas durumda olan insanların ədalət mühakiməsinə çıxışına təminat verən lazımi ödənişsiz hüquqi yardım sistemini (həm ilkin, həm də ikinci dərəcəli hüquqi yardım üçün) bərqərar edən ödənişsiz hüquqi yardım haqqında qanun yoxdur. Xüsusilə də mülki və ailə hüququna dair işlərdə əhəlinin ən həssas təbəqəsinə məhkəmədə təmsil olunma və məhkəmə öncəsi məsləhət və yardım məsələsini həll etmək də vacibdir. Əhəlinin həssas təbəqəsində hüquqi savadlılığın və öz qanuni hüquqları barədə maarifləndirmənin artırılması məqsədi ilə Ədliyyə Nazirliyi və Vəkillər Kollegiyasının regional ofislərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi vacibdir.

➤ **Cəzaçəkmə yerləri və polis**

Azərbaycan bu yaxınlarda penitensiar sistemdə islahat aparılması üçün addımlar atmışdır. Bu islahata Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Penitensiar sahədə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi, cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi və cəmiyyətdən təcridetmə ilə əlaqədar olmayan alternativ cəza və prosessual məcburiyyət tədbirlərinin tətbiqinin genişləndirilməsi barədə Sərəncamı" ilə başlanılmışdır. İslahatda saxlanma şəraitinin yaxşılaşdırılması, xüsusilə penitensiar infrastrukturun modernləşdirilməsi, həbsxana şəraitinə nəzarətin gücləndirilməsi, kadr hazırlığı, şəffaflığın artırılması və korrupsiyanın qarşısının alınması nəzərdə tutulur. Cəza siyasətini yaxşılaşdırmaq və tətbiq oluna bilən azadlıqdan məhrum etmə sanksiyalarının genişləndirilməsi məqsədi ilə ölkə qanunvericiliyində 300-dən çox dəyişiklik edilmişdir. Hazırda köhnəlmiş binaları əvəz etmək üçün yeni həbsxanalar tikilir. Prezidentin 7 noyabr 2017-ci il tarixli fərmanı ilə Ədliyyə Nazirliyi nəzdində Probasiya Xidməti yaradılmışdır.

İşgəncə və qeyri-insani və ya alçaldıcı rəftar və ya cəzanın qarşısının alınması üzrə Avropa Komitəsi (CPT) Azərbaycana mütəmadi olaraq səfər edir. 2018-ci ilin iyul ayında CPT-nin Azərbaycana altı səfəri ilə bağlı - 2004, 2012, 2013, 2015, 2016 və 2017-ci illərə dair hesabatlar - Azərbaycan hökumətinin cavabları ilə birlikdə ictimaiyyətə açıqlanıb. Onların nəşri ilə CPT-nin Azərbaycana etdiyi səfərlər barədə bütün hesabatlar artıq ictimaiyyətə açıqdır. Bu, Azərbaycanla bu sahədə gələcək əməkdaşlıq üçün vacib bir bazadır.

Əvvəlki Fəaliyyət Planına əsasən, Avropa Şurası həbsxana idarəetmə sisteminin islahatının aparılması və sağlamlığın təşviqi və profilaktika (pilot həbsxanalar əsasında) üzrə Azərbaycan hakimiyyətinə dəstək vermək məqsədi güdən tədbirlərin həyata keçirilməsinə başlamışdır. Bu yardım davam etdiriləcəkdir. Penitensiar müəssisənin hərtərəfli islahatının aparılması üçün lazımi qanunvericilik bazasının işlənilməsinə və yeni yaradılan Probasiya Xidmətinin potensialının artırılmasına kömək etmək üçün əlavə tədbirlər hazırlana bilər.

Gözlənilən nəticələr:

Ədalət mühakiməsi sisteminin müstəqilliyi və effektivliyi:

- ✓ məhkəmə vaxtının idarə edilməsi və işinin keyfiyyətinə dair CEPEJ tərəfindən hazırlanmış metodologiya və vasitələrin tətbiq edilməsi ilə məhkəmə xidmətlərinin effektivliyi və keyfiyyəti artırılır; məhkəmə statistikasının keyfiyyəti yüksəldilir;
- ✓ Ədliyyə Akademiyasının hakimlər üçün (işə ilkin başlayan və xidmətdə olan) təlim metodologiyası və proqramları Avropa standartlarına və aparıcı təcrübələrə uyğun olaraq daha da təkmilləşdirilir;
- ✓ CEPEJ-in məhkəmə fəaliyyətinin effektivliyi və keyfiyyətinə dair vasitələri və direktivləri hakimlərin və məhkəmə rəhbərlərinin/işçilərinin ilkin və davamlı hazırlığı proqramlarına inteqrasiya olunur;
- ✓ Peşəyə maneəşiz daxilolmanı, müvafiq və keyfiyyətli təlimləri, intizam tədbirlərinin sistemləşdirilməsini və etik davranış kodeksinə riayət edilməsini təmin etmək üçün Vəkillər Kollegiyasının imkanları gücləndirilir;
- ✓ Ödənişsiz hüquqi yardım xidmətlərinin göstərilməsi ilə bağlı tənzimləyici bazalar genişləndirilir;
- ✓ Vəkillər Kollegiyasının ödənişsiz hüquqi yardım xidmətlərini təşkil və təmin etmək potensialı gücləndirilir.

¹⁰ Konsitusiyanın 61-ci maddəsi hüquqi yardım almaq hüququna təminat verir : I. Hər kəsin yüksək keyfiyyətli hüquqi yardım almaq hüququ vardır. II. Qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda hüquqi yardım ödənişsiz, dövlət hesabına göstərilir.

Əsas milli tərəfdaşlar: Məhkəmə-Hüquq Şurası, Ədliyyə Nazirliyi, Hakimlərin Seçki Komitəsi, Ədliyyə Akademiyası, Vəkillər Kollegiyası.

Cəzaçəkmə müəssisələri və polis:

- ✓ Cəzaçəkmə müəssisələrində ilkin səhiyyə xidmətləri və məlumatların idarə edilməsi beynəlxalq standartlara və aparıcı təcrübələrə daha da uyğunlaşdırılır;
- ✓ Cəzaçəkmə müəssisələrinin tibb heyətinə geniş diapazonlu qeyri-farmakoloji ruhi sağlamlıq xidmətləri təmin edilir;
- ✓ Cəzaçəkmə müəssisələrində təhlükəsizlik, reabilitasiya və insan hüquqlarına dair funksional standartlar Avropa standartları və aparıcı təcrübələr yönündə dəyişdirilir.

Əsas milli tərəfdaşlar: Ədliyyə Nazirliyi, Səhiyyə Nazirliyi.

2.2.2 Qanunun aliliyinin gücləndirilməsi

➤ **Konstitusiyaya ədalət mühakiməsi**

Əvvəlki Fəaliyyət Planı çərçivəsində Azərbaycan Konstitusiyaya Məhkəməsi regional layihədə iştirak etməklə məhkəmə tərəfdaşlarının şəbəkəsinin mövcudluğundan və konstitusiyaya məhkəmələri arasında təkmilləşdirilmiş şəbəkələnmədən, habelə, CODICES məlumat bazasına işlər barədə hesabat vermək və konstitusiyaya məhkəmələrinin qərarlarında xarici və beynəlxalq hüquqa istinad etmək məsələlərindən faydalanmışdır. CODICES məlumat bazası, konstitusiyaya məhkəmələrinin qərarları və təcrübələrini yaymaq baxımından əhəmiyyətli bir vasitədir. Azərbaycan bu yaxınlarda CODICES məlumat bazasına altı töhfəsini əlavə etmiş və bu sistemdən öz işlərini hazırlamaqda istifadə etmişdir. Avropa Şurası Azərbaycan Konstitusiyaya Məhkəməsinin müstəqillik səviyyəsinin gücləndirilməsini və Konstitusiyaya Məhkəməsinin öz qərarlarında Avropa standartlarını əks etdirməyə sövq etmək üçün lazımı qanunvericilik dəstəyini təmin etməyi qarşısına məqsəd qoyur.

➤ **Şəxsi məlumatların mühafizəsi**

Regional səviyyədə əvvəlki əməkdaşlıq tədbirləri çərçivəsində Azərbaycanda müvafiq milli orqanlar məlumatların mühafizəsi haqqında mükəmməl qanunvericiliyin vacibliyi anlamını qəbul etdilər.

Avropa Şurası Azərbaycanın tərəf çıxdığı Şəxsi Məlumatların Avtomatlaşdırılmış İşlənməsi (ETS No. 108) ilə bağlı Fərdlərin mühafizəsi üzrə Konvensiyaya uyğun olan məlumatların mühafizəsi haqqında ayrıca qanunvericiliyin olmasının əhəmiyyətini vurğulayır. Xüsusilə, bu sahə üzrə müstəqil nəzarət orqanının yaradılması və onun effektiv fəaliyyəti mühafizə sisteminin mühüm elementidir.

Avropa Şurası qanunvericilik bazasının genişləndirilməsi, habelə nəzarət orqanının yaradılması ilə əlaqədar hüquqi ekspertizanı təmin edəcəkdir.

Fəaliyyətlərə həmçinin, milli orqanlarla dialoqun gücləndirilməsi, fərdlər, habelə beynəlxalq məlumat axınları üzrə güclü məlumat mühafizəsinin əhəmiyyətinin vurğulanması daxildir.

➤ **Media**

Azərbaycanda mətbuat azadlığı sahəsində milli qanunvericiliyin və praktikanın Avropa standartlarına uyğunlaşdırılmasını davam etdirmək tələbi aktual olaraq qalır. Bu günə qədər difamasiya haqqında qanuna lazımı dəyişikliklər edilməmişdir. Bununla yanaşı, Cinayət Məcəlləsinə internetdə difamasiyanı cinayət hesab edən yeni müddəalar 2016-cı ilin noyabrında qəbul edilmişdir. Avropa Şurası difamasiya və jurnalist praktikası ilə bağlı milli qanunvericiliyin necə təkmilləşdirilməsinə dair ictimai maarifləndirməyə və çoxtərəfli iştirakçıların dialoquna vasitəçilik etməyə davam edəcəkdir.

Avropa Şurası mətbuat və ifadə azadlığına dair qanunvericiliyin və tənzimləyici aktların Avropa standartlarına uyğunlaşdırılması üçün milli orqanlara hüquqi və ekspert yardımı göstərməyə davam edəcəkdir. Tədbirlər həmçinin Avropa Şurasının media fəaliyyətinin tənzimlənməsi və ifadə azadlığı ilə bağlı tövsiyələrini yerinə yetirmə tələbinə yönələcək. Avropa Şurası Azərbaycan Mətbuat Şurasının potensialının artırılmasını dəstəkləməyə davam edəcək və ölkənin media mühitində yeni effektiv özünütənzimləmə mexanizmlərinin inkişaf etdirilməsinə kömək edəcəkdir.

Media işçiləri üçün etik standartların təşviqi üzrə Avropa Şurasının əvvəlki fəaliyyətində əldə edilmiş yaxşı nəticələrə əsaslanaraq, yeni fəaliyyətlər media sahəsində gender bərabərliyinin təminatını əhatə edəcəkdir. Qadınlar mediaya sahiblikdə, informasiya hasilatı və jurnalistikada, xəbər bölmələrində və rəhbər vəzifələrdə kifayət qədər təmsil olunmamış qalmaqdadırlar. Qadınların keyfiyyət və kəmiyyət baxımından media məzmununda görüntü səviyyəsi aşağıdır, qadınlardan nadir hallarda ekspert olaraq istifadə edilir, mediada qadınların nöqtəyi-nəzəri və fikirlərinin nisbətdə yoxluğu müşahidə olunur¹¹. Azərbaycan Mətbuat Şurası tərəfindən hazırlanmış Jurnalistlər üçün Əxlaq Kodeksində gender bərabərliyi və gender bərabərliyi ilə bağlı məsələlərin mətbuatda işıqlandırılmasına dair müddəalar öz əksini tapmayıb. Azərbaycan Mətbuat Şurasının İdarə Heyətinin 22 üzvündən yalnız ikisi qadındır. Media sektorunda qadınların məşğulluğuna dair heç bir rəsmi statistika olmamasına baxmayaraq, müşahidə etmək mümkündür ki, onların təmsil olunması xüsusilə də regionlarda məhdud olaraq qalır. Gender bərabərliyi ilə bağlı məsələlər və bu barədə cəmiyyətdə maarifləndirilmənin təşviqi kütləvi informasiya vasitələrində az hallarda işıqlandırılır. Azərbaycanda jurnalistika təhsili üzrə tədris proqramı media azadlığı və gender bərabərliyi məsələlərini əhatə etmir.

Mediada gender bərabərliyi aspektini genişləndirmək üçün Avropa Şurası gender bərabərliyi və media haqqında kompleks standartlar və direktivlər¹² toplusu hazırlamışdır. Buraya gender bərabərliyi və media üzrə Avropa Şurası Nazirlər Komitəsinin CM/Rec (2013) 1 sayılı tövsiyəsinin həyata keçirilməsi haqqında masaüstü kitab və üzv dövlətlər və media aktorları üçün Media və Qadınların İmici haqqında Hesabat¹³ daxildir ki, bunlar da öz növbəsində xüsusilə Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasına (İHAK) əsaslanır.

Gözlənilən nəticələr:

Konstitusiyaya ədalət mühakiməsi:

- ✓ Azərbaycan Konstitusiyaya Məhkəməsinin hakimləri və işçiləri, xüsusilə də regional konfranslarda iştirak etməklə konstitusiyaya ədalət mühakiməsi barədə bilgilərini artıracaqlar;
- ✓ CODICES məlumat bazasında digər məhkəmələrin, o cümlədən İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin (İHAM) işlərinə, eləcə də Hüquq vasitəsilə Demokratiya üzrə Avropa Komissiyasının (Venesiya Komissiyası) rəylərinə istinadların sayı artmış olacaq.

Əsas milli tərəfdaşlar: Azərbaycan Konstitusiyaya Məhkəməsi

Şəxsi məlumatların mühafizəsi:

- ✓ Şəxsi həyat və şəxsi məlumatların mühafizəsi hüququnun həyata keçirilməsi müvafiq qanunvericiliyin nəzərdən keçirilməsi və zəruri qanunvericilik tədbirinin müəyyən edilməsi ilə təkmilləşdirilir;
- ✓ Şəxsi məlumatların avtomatik işlənməsi ilə bağlı fərdlərin mühafizəsi haqqında Konvensiyaya (ETS № 108) uyğun qanunvericilik aktı qəbul edilir;
- ✓ Xüsusi nəzarət orqanı yaradılır və fəaliyyət göstərir.

Əsas milli tərəfdaşlar: Prezident Administrasiyası, Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi, Xarici İşlər Nazirliyi, Ombudsman, Parlament və vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələri.

Media:

- ✓ Media azadlığı və müstəqilliyini və jurnalistlərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün institusional imkanlar artırılır;
- ✓ Jurnalistlər üçün Əxlaq Kodeksi yenidən baxılaraq Azərbaycan Mətbuat Şurası tərəfindən qəbul edilir və təqdim olunur;
- ✓ Azərbaycan Mətbuat Şurasının İdarə Heyətinin qadın üzvlərinin sayı artır;

¹¹ Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə gender bərabərliyi və media ilə bağlı CM/Rec (2013) 1 sayılı tövsiyəsi

¹² Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə gender bərabərliyi və media ilə bağlı CM/Rec (2013) 1 sayılı tövsiyəsi, Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə media plüralizmi və media məzmununun müxtəlifliyinə dair CM/Rec(2007)2 sayılı tövsiyəsi, Parlament Assambleyasının mediada cinsiyyətçi stereotiplərlə mübarizə haqqında 1931(2010) sayılı tövsiyəsi və 1751 (2010) sayılı qətnaməsi, Parlament Assambleyasının reklamda qadınların imicinə dair 1557 sayılı qətnaməsi və 1799(2007) sayılı tövsiyəsi

¹³ Avropa Şurasının gender bərabərliyi üzrə Milli Koordinasiya Şəbəkəsinin 1-ci konfransının hesabatı, Amsterdam, 4-5 iyul 2013-cü il

- ✓ "Gender bərabərliyi və media azadlığı" kursu Bakı Dövlət Universiteti və Bakı Slavyan Universitetinin jurnalistika fakültəsinin magistr tədris proqramına daxil edilir;
- ✓ İctimaiyyətin media vasitəsilə gender bərabərliyi barədə daha çox məlumat əldə etmək imkanı artırılır;
- ✓ Hüquqşünaslar ifadə azadlığı və informasiya əldə etmək hüququ ilə bağlı Avropa Şurası standartları və İHAM-ın presedent hüququ əsasında bu məsələləri əhatə edən məhkəmə işlərinin həlli haqqında bilgilərini artırır;
- ✓ Effektiv özünütənzimləmə mexanizmləri hazırlanır.

Əsas milli tərəfdaşlar: Təhsil Nazirliyi, Ailə, Qadın və Uşaq problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Parlament, Azərbaycan Mətbuat Şurası, Azərbaycan Dillər Universiteti, Bakı Slavyan Universiteti, Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqı, Azərbaycan Qadın Jurnalistlər Birliyi.

2.2.3 Qanunun aliliyi ilə bağlı təhlükələrlə mübarizə

➤ **Korrupsiya və çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizə**

Azərbaycan korrupsiyaya qarşı mübarizədə və şəffaflığın təmin edilməsi üçün tədbirlərin irəli sürülməsində aktiv olaraq qalır. Milli hakimiyyət orqanları korrupsiyaya qarşı mübarizə üçün hazır olduqlarını bildirirlər və bəzi qanunvericilik islahatları və təşəbbüsləri həyata keçirmişlər.

2016-cı ildə Azərbaycan korrupsiyanın və çirkli pulların yuyulmasının qarşısının alınması və mübarizə prioritetləri və tədbirlərini müəyyənləşdirən iki strateji sənəd qəbul etdi - Açıq Hökumətin Təşviqinə dair 2016-2018-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı və Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizəyə dair 2017–2019-cu illər üçün Milli Fəaliyyət Planı. Daha da irəli gedərək, 31 May 2017-ci il tarixində Azərbaycan Parlamenti Avropa Şurasının Cinayət yolu ilə əldə edilmiş vəsaitlərin yuyulması, axtarışı, həbsi və müsadirəsi və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizəyə dair Konvensiyasını ratifikasiya etmişdir (CETS No.198).

Aşağıdakı sahələri yaxşılaşdırmaq üçün daha çox səylər göstərməlidir: vicdanlılıq və hesabatlılıq tədbirlərinin effektivliyini gücləndirmək, maliyyə xarakterli məlumatların təqdim edilməsi sisteminin tətbiqi və gücləndirilməsi, siyasi partiyaların maliyyələşdirilməsinə nəzarətin gücləndirilməsi, korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə ixtisaslaşmış orqanların fəaliyyət effektivliyini və müstəqilliyini təmin etmək.

Azərbaycan çirkli pul vəsaitlərinin yuyulması və terrorizmin maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə (ÇPY/TMM) üzrə müəyyən texniki elementlər sahəsində irəliləyişə nail olsa da, Çirkli pulların yuyulmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə tədbirlərinin qiymətləndirilməsinə dair Ekspertlər Komitəsinin (MONEYVAL) 2014-cü ilə dair qarşılıqlı qiymətləndirməsi ÇPY/TMM rejiminin bir çox aspektlərinin effektivliyini sorğuladı. Benefisiar mülkiyyətin şəffaflığına və cinayət yolu ilə əldə edilmiş vəsaitlərin qaytarılması və idarə olunmasına dair tənzimləyici və əməliyyat rejimlərinin gücləndirilməsinə ehtiyac vardır. Maliyyə Monitorinqi Xidmətinin (Azərbaycan Maliyyə Kəşfiyyat Bölməsi) fəaliyyət imkanları, müstəqilliyi və avtonomluğu MONEYVAL tövsiyələri və Maliyyə Tədbirləri üzrə İşçi Qrupunun (FATF) standartlarına uyğun olaraq daha da dəstəklənməlidir.

Əvvəlki Fəaliyyət Planına əsasən, Avropa Şurası korrupsiyaya qarşı mübarizə siyasəti prosesinə ictimaiyyətin töhfəsi və ekspert məsləhəti təmin etməklə, korrupsiyaya qarşı milli tədbirlər planının hazırlanmasına və onun icrasının monitorinqinə kömək etmiş, dövlət qulluğu və ali təhsil sistemi üçün anti-korrupsiya etikasını və təliminin hazırlanması və inteqrasiyasını dəstəkləmiş və iqtisadi cinayətlərin istintaqı və təqib edilməsi üçün professionalların potensialının yaradılmasına kömək etmişdir.

➤ **Kibercinayətkarlıq**

Azərbaycan 2010-cu ilin mart ayında Avropa Şurasının Kibercinayətkarlıqla Mübarizəyə dair Konvensiyasını (ETS № 185, Budapeşt Konvensiyası) ratifikasiya etmişdir. Azərbaycana dair əvvəlki Fəaliyyət Planı çərçivəsində, ölkə Avropa Şurasının Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrində qarşılıqlı hüquqi yardım orqanlarının və fasiləsiz iş (24/7) rejimli əlaqə mərkəzinin imkanlarının gücləndirilməsi məqsədi güdən kibercinayətkarlıqla mübarizə üzrə regional təbirdə fəal iştirak etmişdir. Azərbaycanın ölkə komandası beynəlxalq əməkdaşlığın yaxşılaşdırılması və Budapeşt Konvensiyasına əsasən qarşılıqlı hüquqi yardım tələbləri və məlumatların saxlanması üzrə tələblər üçün standart şablonların, eləcə də kibercinayətkarlığa qarşı mübarizə və elektron dəlil əldə edilməsi üzrə beynəlxalq əməkdaşlığa dair onlayn resursun hazırlanmasında ölkə üçün spesifik tövsiyələrə öz töhfəsini vermişdir. Azərbaycan həmçinin bu cür əməkdaşlıq üçün mövcud olan çətinliklərin müəyyənləşdirilməsinə kömək etməklə, internet sənayesi ilə davamlı dialoqun təminatı və cinayət-prosessual qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsinə yardım etməklə, siyasət formalaşdırıcıları/qanun layihələri hazırlayanların, cinayət məhkəmə orqanlarının, kommunikasiya tənzimləyici orqanların, kiber

təhlükəsizlik mütəxəssislərinin və internet xidmət təminatçıları kimi çəxtərəfli maraqlı tərəflərin iştirakı vasitəsilə kibercinayətkarlıq və elektron dəlillərlə bağlı dövlət-özəl sektor əməkdaşlığına yönəlmiş regional layihədə iştirak etmişdir.

Yeni Fəaliyyət Planına əsasən, Avropa Şurası kibercinayətkarlıqla bağlı ölkə qanunvericiliyini Budapeşt Konvensiyasına uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə Azərbaycan milli hökumət orqanlarına yardım göstərməyə davam edəcəkdir. Kibercinayətkarlığa qarşı mübarizə üzrə milli strategiyanın hazırlanmasına və kibercinayətlərin hesabat mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsinə xüsusi diqqət yetiriləcəkdir. Həmçinin hüquq-mühafizə orqanları ilə özəl sektor arasında işlək dövlət-özəl sektor tərəfdaşlıqları qurmaq, internet şəbəkəsi cinayətlərindən əldə edilmiş vəsaitlərin axtarışı, həbsi və müsadirəsi imkanlarını araşdırmaq, kibercinayətkarlıq üzrə ixtisaslaşmış bölmələrin həm ölkədaxili təhqiqatlarda, həm də beynəlxalq əməkdaşlıqda daha operativliyini təmin etmək və ümumilikdə kibercinayətkarlıqla mübarizə və elektron dəlillərlə iş sahəsində cinayət məhkəmə institutlarının potensialının artırılması istiqamətində iş davam edəcək.

Gözlənilən nəticələr:

Korrupsiya və çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizə:

- ✓ İqtisadi cinayətkarlıqla mübarizə və qarşısının alınması üçün qanunvericilik bazası və institusional potensial artırılır;
- ✓ Çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizədə beynəlxalq standartların tətbiqinin effektivliyi artırılır; Azərbaycan qurumlarının bu standartları effektiv tətbiq etmək potensialı artırılır;
- ✓ Azərbaycanın çirkli pulların yuyulması/terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə standartlarına (MONEYVAL) uyğunluğunda nəzərəçarpan inkişaf müşahidə edilir;
- ✓ İqtisadi cinayətlərin təqibinin keyfiyyəti və kəmiyyətinin artırılması və ÇPY ilə mübarizə üzrə təhqiqat vasitələrinin istifadəsinin artırılması;
- ✓ layihə dəstəyi vasitəsilə MONEYVAL tövsiyələri beynəlxalq standartlara uyğun həyata keçirilir;
- ✓ Aktivlərin qaytarılması üzrə hüquqi-normativ baza təkmilləşdirilir.

Əsas milli tərəfdaşlar: Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiya; Milli Maliyyə Kəşfiyyatı Bölməsi; Baş Prokurorluq yanında Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə İdarəsi; Azərbaycan Antikorrupsiya Akademiyası (AZAKA), digər müvafiq orqanlar.

Kibercinayətkarlıq:

- ✓ Kibercinayətkarlığa qarşı mübarizə üzrə milli strategiya hazırlanır;
- ✓ Kibercinayətkarlığa qarşı mübarizə üzrə milli qanunvericilik Budapeşt Konvensiyasına uyğunlaşdırılır;
- ✓ Hüquq-mühafizə orqanları və özəl sektor arasında dövlət-özəl sektor tərəfdaşlığı mövcuddur;
- ✓ Kibercinayətkarlıq üzrə ixtisaslaşmış bölmələr daha çox fəaliyyət potensialı və daha yaxşı hesabat sistemlərinə malik olur;
- ✓ Kibercinayətkarlıq və maliyyə təhqiqatları/kəşfiyyat orqanları internet cinayətlərindən əldə edilmiş vəsaitlərlə məşğul olmaqla bağlı çətinliklərin həlli üçün əməkdaşlıq edirlər.

Əsas milli tərəfdaşlar: Baş Prokurorluq; Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti; Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi, Daxili İşlər Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, Milli Kommunikasiya Tənzimləyici orqanlar; Şəxsi məlumatların mühafizəsi orqanları; İnternet provayderlər (beynəlxalq provayderlər daxil olmaqla); Kiber təhlükəsizlik mütəxəssisləri.

2.3 DEMOKRATIYA

Dövlət qurumları ilə vətəndaş cəmiyyəti arasında dialoqun davam etdirilməsi və qeyri-hökumət təşkilatları (QHT) haqqında milli qanunvericiliyin Avropa Şurası standartlarına uyğunlaşdırılması yeni Fəaliyyət Planının əsas prioritetləri olaraq qalır. Avropa Şurası demokratik vətəndaşlıq/insan hüquqları təhsilinin (DVT/İHT) ineqrasiyası və daha da inkişafına kömək etmək, 2016-cı il Avropa Şurası Demokratik Mədəniyyət üçün Səriştəliliklərin İstinad Çərçivəsində (RFDCD) nəzərdə tutulmuş Demokratik Mədəniyyət üzrə Səriştəlilikləri təşviq etmək və gənclərin iştirakını təşviq etmək üçün Azərbaycanda gənclər ilə işləyən QHT-lərin və dövlət orqanlarının imkanlarını artırmaq istiqamətində işi davam etdirəcək. Seçki sisteminin islahatına əlavə səylər tələb olunur.

2.3.1 Demokratik idarəçiliyin gücləndirilməsi və innovasiyanın inkişafı

➤ Seçki məsələləri

Seçki islahatına dair məsələlər vacib olaraq qalır. Hüquq vasitəsilə demokratiya üzrə Avropa Komissiyasının (Venesiya Komissiyası)¹⁴ əvvəl müəyyən etdiyi narahatlıq doğuran məsələləri həll etmək üçün daha çox səy göstərilməlidir. Keçmiş seçki müşahidə hesabatlarında,¹⁵ eləcə də İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin (İHAM) müvafiq qərarları və Avropa Şurası Nazirlər Komitəsinin (CM) əlaqəli qətnamə və qərarları və onların icrasına nəzarət çərçivəsində çatışmazlıqlar müəyyən edilmişdir. Bunlar Seçki Məcəlləsinin məzmunu və onun həyata keçirilməsi, *habelə* namizədlərin qeydiyyatına alınması, seçki komissiyasının tərkibi, müşahidəçilərin hüquqları və şikayət və müraciətlərə baxılması prosedurları ilə bağlıdır.

Partiyaların maliyyələşdirilməsinin şəffaflığı Avropa Şurasının standartları ilə uyğunlaşdırılması tələb olunan digər bir məsələdir. 2017-ci ilin mart ayında Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə üzrə Dövlətlər Qrupu (GRECO) Azərbaycana dair Üçüncü Qiymətləndirmə Raundu üzrə İkinci Uyğunluq Hesabatına İkinci Əlavəni qəbul etdi¹⁶. Partiyaların maliyyələşdirilməsinin şəffaflığına gəldikdə isə, bəzi irəliləyişlər (məsələn, siyasi partiyaların lazımı hesab kitablarının aparmasını təmin etməklə) əldə edilmişdir, lakin GRECO müxtəlif sahələrdə heç bir yeni təşəbbüs irəli sürülməməsindən narahatlığını ifadə edib. Bu baxımdan qeyd edilib ki, Mərkəzi Seçki Komissiyasının (MSK) və seçki komissiyalarının tərkibinin aşağı səviyyədə olması xüsusilə vacib məsələdir ki, siyasi fəaliyyətin maliyyələşdirilməsinə effektiv və qərəzsiz nəzarətin təmin edilməsi məqsədilə həll edilməsi lazımdır. GRECO tövsiyəsində deyilir ki, siyasi fəaliyyətin maliyyələşdirilməsinin şəffaflığını daha da gücləndirmək və demokratik sistemin əsas elementi və vətəndaşların siyasi iradələrini ifadə etmək üçün vacib bir vasitə kimi siyasi partiyaların rolunu artırmaq məqsədilə islahat prosesi davam etdirilsin.

Avropa Şurası milli hakimiyyət orqanlarına yerli bələdiyyələrə seçilmiş qadınların institusional və liderlik potensialını inkişaf etdirməyə kömək edəcəkdir. Namizədlərin qeydiyyatı və partiya maliyyələşdirilməsi daxil olmaqla digər potensialın yaradılması tədbirləri milli hakimiyyət orqanlarının tələbi əsasında nəzərdə tutula bilər.

Gözlənilən nəticələr:

Seçki məsələləri:

- ✓ Siyasi partiyaların maliyyələşdirilməsi daxil olmaqla Azərbaycanın seçki qanunvericiliyi Avropa Şurası standartlarına uyğunlaşdırılır;
- ✓ Yerli bələdiyyələrə seçilmiş qadınların institusional və liderlik potensialı artırılır.

Əsas milli tərəfdaşlar: Mərkəzi Seçki Komissiyası.

2.3.2 İştirak və müxtəlifliyin təşviqi

➤ Vətəndaş cəmiyyəti

Avropa Şurası-Aİ-nin "Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyəti dialoqu" adlı birgə layihəsi çərçivəsində həyata keçirilmiş tədbirlər hökumətlə vətəndaş cəmiyyəti arasında dialoqun başlanması və davam etdirilməsində mühüm rol oynamışdır. Layihə hökumət nümayəndələri və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları arasında konstruktiv müzakirələrə yol açmışdır.

Avropa Şurası hakimiyyət orqanları ilə qeyri-hökumət təşkilatları arasında konstruktiv dialoqu təşviq etməyə davam edəcəkdir. Bu, qeyri-hökumət təşkilatlarının (QHT) fəaliyyəti ilə bağlı qanunvericiliyin Avropa Şurası standartlarına uyğunlaşdırılması, eləcə də qərar qəbul etmə proseslərində vətəndaş iştirakı ilə bağlı təcrübələrin təkmilləşdirilməsini əhatə edəcəkdir.

Avropa Şurasının Şimal-Cənub Mərkəzinin Genişləndirilmiş Qismən Razılaşmasının tərkib hissəsi kimi, Azərbaycan vətəndaş cəmiyyəti və digər demokratik idarəçilik aktorları arasında aşağıdan yuxarı istiqamətlənmiş dialoqun təşviqinə; global inkişaf təhsili, gənclər arasında əməkdaşlıq, qadınların hüquqları və imkanlarının genişləndirilməsi və miqrasiya kimi dörd prioritet sahəni əhatə etməklə Şimal-Cənub

¹⁴ Venesiya Komissiyası və ATƏT/ODIHR 2008-ci ildə Azərbaycanın Seçki Məcəlləsinə ediləcək dəyişikliklərin layihəsi barədə iki birgə rəy vermişdi. Seçki Məcəlləsinə sonra 2010-cu ilin iyun, 2012-ci ilin aprel və 2013-cü ilin aprel aylarında dəyişiklik edilmişdi. Venesiya Komissiyası həmçinin siyasi partiyalara dair qanunvericilik barədə rəylər vermişdi (2011-ci il).

¹⁵ Məsələn, AŞPA-nın 25 iyun 2018-ci ildə nəşr edilmiş "Azərbaycanda erkən prezident seçkisinin müşahidəsi (11 aprel 2018-ci il)" adlı seçki müşahidə hesabatı.

¹⁶ GrecoRC3(2017)4.

dialogunun təşviq edilməsi və Avropa Şurasının dəstəklədiyi universal dəyərlərin Avropada və ondan kənarında yayımına töhfəsini verir.

➤ **Demokratiya ruhunda təhsil**

Təhsilin müasirləşdirilməsinə doğru daha geniş səylər çərçivəsində demokratik mədəniyyəti inkişaf etdirmək məqsədilə öz təhsil sisteminin potensialını gücləndirmək üçün Azərbaycan bir sıra müsbət addımlar atmışdır. Avropa İttifaqı/Avropa Şurasının "Şərqi Tərəfdaşlığı üzrə altı ölkədə demokratik vətəndaşlıq və insan hüquqları təhsilinə dair regional Layihə" (2015-2017) çərçivəsində hazırlanmış hesabatda qeyd olunur ki, "demokratik və insan dəyərlərinə dair təhsil Azərbaycan Respublikasının təhsil siyasətinin rəsmi məqsədlərindən birinə çevrilib".¹⁷ 2016-cı ildən etibarən Azərbaycan - ŞCM vasitəsilə - Avropa İttifaqı ilə birgə həyata keçirilən "Global Təhsil, Şəbəkələnmə və Dialoq vasitəsilə Mədəniyyətlərarası təhsil Mübadiləsi (İLEGEND)" proqramından faydalanır. Layihə, formal və qeyri-formal şəraitdə global inkişaf üzrə təhsilin vacib aspektləri kimi insan hüquqları, mədəniyyətlərarası dialoq və demokratik vətəndaşlıq təşviq edən dinc və inklusiv cəmiyyətlərin inkişafını dəstəkləyir. Bundan əlavə, Avropa Şurası inklusiv təhsil vasitəsi daxil olmaqla, təhsildə bərabərlik, tolerantlıq və fəal vətəndaşlıq dəyərlərini təşviq edir. Təhsildə səmərəlilik və keyfiyyətin təşviqi üçün işlər aparılacaqdır.

Son zamanlarda Avropa Şurası radikallaşma və qeyri-tolerantlıqla mübarizə sahəsində formal təhsilin roluna daha çox diqqət ayırmışdır. Demokratik vətəndaşlıq və insan hüquqları üzrə təhsil (DVT/İHT) və Demokratik mədəniyyət üzrə sənədliliklər (DMS) buna görə də ayrı-seçkilik, qərəzlilik və qeyri-tolerantlıq məsələlərinin həllində daha vacibdir, belə ki, radikallaşmanın qarşısını davamlı və fəal şəkildə alır və onunla mübarizə aparır.

Bununla yanaşı, bu səylərin radikallaşmaya daha da müqavimətlə, demokratiyaya və vətəndaş cəmiyyətinə sadiqliyin gücləndirilməsi ilə nəticələnməsi üçün həm təhsil cəhətdən töhfə - tədris proqramları, tədris materialları, dərslilər, həm də təhsil təcrübəsi - müəllimlərin təcrübəsi, pedaqogika, müəllim hazırlığı üçün əlavə səylər yətləb olunur. Gənclər üçün öz məktəblərində və rəsmi təhsil sistemindən kənarında, icmalarında və rəqəmsal platformalarda demokratik sənədlə və bacarıqları tətbiq etmək imkanları yaradılmalıdır ki, bu dəyərlər fərdi düşüncələrdə və cəmiyyətdə tam şəkildə mənimsənilsin.

➤ **Demokratiya ruhunda gənclik**

Avropa Şurası ilə Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyi arasında əməkdaşlıq 2014-2017-ci illər üçün əvvəlki Fəaliyyət Planı çərçivəsində başlamışdır. Hər iki tərəfdaşın səyləri gənclərə dair iş və siyasətdə insan hüquqları təhsilinin vacibliyini vurğulamaq və qeyri-formal və insan hüquqlarına dair təhsil yanaşmalarından istifadə etməklə gənclərlə işləməyə qabil təlimçilərin qeyri-formal şəbəkəsini yaratmaq məqsədilə gücləndirilmişdir. Bu tədbirlər, həmçinin Avropa Şurasının DVT/İHT üzrə Nizamnaməsinin icrasında maraqlı tərəflər kimi gənclərlə işləyən QHT-ləri öz rollarında dəstəkləməyə xidmət etmişdir.

Hazırkı Fəaliyyət Planında gənclərə dair layihə insan hüquqlarına dair təhsilin gənclərlə işə inteqrasiyası üzrə gənc işçilərlə, gənc liderlər və gənclərlə əvvəlki təcrübəyə əsaslanır. O, insan hüquqları sahəsində təhsilin və demokratik gəncliyin iştirakının təşviq edilməsini və gənclərin hüquqlarına çıxış (istifadə imkanı) haqqında CM (2016) 7 sayılı tövsiyənin və imkansız icmalardan olan gənclərin sosial hüquqlara çıxışına dair CM (2015) 3 sayılı tövsiyənin icrasının dəstəklənməsi məqsədilə təlim fəaliyyətlərini və təhsil resurslarının Azərbaycan dilində təminatını əhatə edəcək.

Layihə çərçivəsində yeni cəhət gənclər siyasətində maraqlı tərəflərin gənclərlə iş üzrə CM (2017) 4 sayılı tövsiyənin tətbiqi və yayılmasında iştirakını əhatə edir. Əsas diqqət mərkəzlərindən biri də müxtəlif qrup gənclərə və gender bərabərliyinin təminatına inklusiv yanaşmanın təşviqi vasitəsilə Azərbaycanda dəyər əsaslı gənclər siyasətinin qurulmasına dəstəkdir. Planlaşdırılan layihələrin əsas hədəf qrupu gənclərlə işləyən QHT-lərin nümayəndələri, gənclər təşkilatının işçiləri və gənclər evlərinin və mərkəzlərinin digər işçiləri olacaqdır.

➤ **Mədəniyyətlərarası dialoq**

Azərbaycan Prezidentinin 27 may 2011-ci il tarixli Fərmanı ilə hər iki ildən bir Bakıda Dünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun təşkil olunması nəzərdə tutulur. 2-3 dekabr 2008-ci il tarixlərində Bakıda keçirilmiş Avropa Şurasının Mədəniyyət məsələlərinə məsul Nazirlər Konfransında başlanmış "Bakı prosesi" adlanan fəaliyyətin məqsədi bugünkü problemlərin mədəniyyətlərarası dialoq və universal dəyərlər ruhunda müzakirə oluna biləcəyi bir platforma yaratmaqdır. Bakı prosesi qarşılıqlı anlaşma və hörmət əsasında müxtəlif qitələrdə yaşayan müxtəlif etnik, mədəni, dini və dil mənşəli və irsə malik şəxslər və qruplar arasında açıq fikir mübadiləsi aparılması üçün bir platformadır. Avropa Şurası, xüsusilə də Avropa Şurasının Şimal-Cənub Mərkəzi vasitəsilə Bakı prosesini dəstəkləməyə davam edəcəkdir.

¹⁷ Altı Şərqi Tərəfdaşlığı ölkəsində DVT/İHT-yə dair hesabat, Avropa Şurası, 2015

Gözlənilən nəticələr:*Vətəndaş cəmiyyəti:*

- ✓ Qeyri-hökumət təşkilatlarına dair ölkə qanunvericiliyi, qeydiyyat prosedurları da daxil olmaqla, Avropa Şurası standartlarına daha da uyğunlaşdırılır;
- ✓ Vətəndaş Cəmiyyəti Dialoqu dəstəklənir

Əsas milli tərəfdaşlar: Prezident Administrasiyası, Ədliyyə Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası; Vətəndaş Cəmiyyəti Təşkilatları, Parlament.

Demokratiya ruhunda təhsil:

- ✓ Əsas aktorların (təhsil siyasəti formalaşdırıcılar və işçilər, tələbələr və yerli icma nümayəndələri) radikallaşmanın qarşısının alınmasında və dini tolerantlığı təşviq etməkdə DVT/İHT-nin rolu barədə məlumatlılığı və anlayışı artırılır;
- ✓ Gənclərə öz məktəblərində qərar qəbul etmə proseslərinə və öz icmalarını əhatə edən layihələrdə iştirak etmək imkanı verilir;
- ✓ Orta məktəbin yuxarı sinifləri və müəllim hazırlığı üçün tədris proqramlarında DMS-nin təşviqi barədə tövsiyələr hazırlanır.

Əsas milli tərəfdaşlar: Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, Təhsil İşçilərinin Peşəkar İnkişafı İnstitutu və Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti.

Demokratiya ruhunda gənclik

- ✓ Azərbaycanda gənclər təşkilatları və qeyri-formal təhsillə məşğul olan işçilər Avropa Şurasının insan hüquqları təhsili üzrə standartları və resurslarından istifadə və tətbiq edə biləcəklər;
- ✓ Gənc liderlər gənclər siyasətinə dair qərar qəbul etmə proseslərində iştirak etmək potensialını inkişaf etdirir və gənclər siyasətinin daha da inkişaf etməsi üçün yerli, regional və milli səviyyədə gənclərlə iş sahəsinin müxtəlif maraqlı tərəfləri arasında əməkdaşlığı gücləndirirlər;
- ✓ Gənclərlə bağlı siyasət və iş sahəsində Avropa Şurasının standartları yerli və milli səviyyədə siyasət və praktikada tətbiq olunur.

Mədəniyyətlərarası dialoq:

- ✓ Bu sahədə Avropa Şurasının dəyərləri və aparıcı təcrübələri, o cümlədən Bakı Dünya Forumunda iştirak etmək vasitəsilə yayılır.

Əsas milli tərəfdaşlar: Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyi, Azərbaycan Gənclər Təşkilatları Milli Şurası, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi.

III HİSSƏ – HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ

3.1 METODOLOGİYA

Avropa Şurası tərəfindən həyata keçirilən texniki əməkdaşlığın ümumi koordinasiyası, əməkdaşlıq fəaliyyətlərinin proqramlaşdırılması və maliyyənin cəlbi işini idarə edən, eyni zamanda bu sahədə Avropa Şurası nümayəndəliklərinin yaxşı fəaliyyət göstərməsini təmin edən Proqramlar üzrə Baş Direktorluğun (ODGP) səlahiyyəti dairəsindədir.

Fəaliyyət Planı üzrə layihələr müvafiq sahəyə məsul olan Avropa Şurasının Əsas İnzibati Qurumu tərəfindən həyata keçirilir. Avropa Şurasının Azərbaycan Nümayəndəliyi¹⁸ əməkdaşlığa tətbiq edilən mərkəzdən kənarlaşdırma siyasətinə uyğun olaraq bu sahədə layihələrin həyata keçirilməsini əlaqələndirmək və dəstəkləməkdə əsas rol oynayır. 16 Fevral 2018-ci il tarixindən etibarən, Nümayəndəliyin insan resurslarının sayı 15 nəfərə çatmışdır.

Fəaliyyət Planına daxil olan layihələrin həyata keçirilməsi zəruri hallarda ehtiyacların qiymətləndirilməsi, qanunvericilik ekspertizası, potensialın artırılması, maarifləndirmə işləri və həmkar qiymətləndirmələrini əhatə edir. İstifadə edilən metodologiya, milli maraqlı tərəflərin sahibliyini gücləndirmək və Avropa Şurasının Layihə İdarəetmə Metodologiyasına uyğun şəkildə nəticələrin davamlılığını təmin etmək məqsədi daşıyır.

Bundan əlavə, Avropa Şurası tərəfindən hazırlanmış əməkdaşlıq çərçivəsi hərtərəfli, əhatəli, uğurlu və dayanıqlı islahatlar üçün unikal hərəkətverici qüvvə yaratmaq məqsədilə Avropa Şurasının müxtəlif strukturları və orqanlarına hökumət tərəfdaşlarını, parlamentləri, Ombudsman, yerli və regional hakimiyyət orqanları kimi müstəqil idarəetmə orqanlarını və vətəndaş cəmiyyətini hədəfə almağa imkan verən "çoxtərəfli yanaşma"ya əsaslanır.

Avropa Şurasının əməkdaşlıq fəaliyyətində gender bərabərliyinin təminatına dair direktivlərə əsasən gender bərabərliyi bütün Avropa Şurası layihələrində nəzərə alınır¹⁹. Fəaliyyət Planı ilə əlaqəli tədbirlər işlənilən hazırlanıqda, gender bərabərliyinin təminatı üzrə yanaşma müəyyənləşdiriləcək. O, əməkdaşlıq sahəsindən asılı olmayaraq fəaliyyətlərə artıq tətbiq olunacaq. Məsələn, gender bərabərliyi və qadın hüquqlarına dair standartlar, müxtəlif qanunvericilik və milli çərçivələr Avropa standartları baxımından yenidən nəzərdən keçirildikdə nəzərə alınacaqdır. Gender bərabərliyi məsələsi həmçinin təlim və proqramlara daxil ediləcəkdir. Layihələr hazırlanıqda və tətbiq olunduqda gender məsələsinin təsiri təhlil olunacaq. Gender bərabərliyinə nail olunması yanaşması ilə birgə, gender bərabərliyinin təşviqi üçün xüsusi tədbirlər də nəzərdən keçiriləcəkdir. Fəaliyyət Planı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Davamlı İnkişaf Məqsədlərinə, xüsusilə "Gender bərabərliyinə nail olmaq və bütün qadın və qızların hüquq və imkanlarını genişləndirmək" başlıqlı 5-ci məqsədə və "Ədalətli, dinc və inklusiv cəmiyyətlərin təşviqi" başlıqlı 16-cı məqsədə nail olunmasına kömək edəcəkdir. Gender bərabərliyinin artırılması və gender əsaslı zorakılıqların qarşısının alınması və onlarla mübarizə istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər "Hər yerdə bütün qadınlara və qızlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarına son qoyulması" başlıqlı 5.1-ci məqsədə və "ictimai və özəl sahələrdə bütün qadınlara və qızlara qarşı bütün növ zorakılıqların, eləcə də insan alveri, cinsi və digər istismar növlərinin aradan qaldırılması" başlıqlı 5.2-ci məqsədə nail olunmasına kömək edəcəkdir. Uşaqların zorakılıqdan, cinsi istismardan və seksual yönümlü hərəkətlərdən müdafiəsi və belə hallarla mübarizə strategiyalarının yaradılması və cinsi istismar və seksual yönümlü hərəkətlərdən müdafiəsi məsələləri ilə məşğul olan peşəkarların potensialını gücləndirməyi nəzərdə tutan fəaliyyətlər "Uşaqlara qarşı sui-istifadə, istismar, insan alveri və bütün növ zorakılıq hərəkətlərinə və işgəncəyə son qoymaq" adlı 16.2-ci məqsədə nail olunmasına kömək edəcəkdir. Qadınlara ədalət mühakiməsinə çıxışı üzrə fəaliyyət planının dəstəyi "Milli və beynəlxalq səviyyədə qanunun aliliyinin təşviqi və hər kəsin ədalət mühakiməsinə bərabər çıxışını təmin etmək" adlı 16.3-cü məqsədə uyğun hazırlanmışdır.

Avropa Şurası layihə fəaliyyətlərində vətəndaş cəmiyyətinin fəal iştirakını təşviq edir. Inklusiviyə yanaşma Avropa Şurasının əməkdaşlıq fəaliyyətlərində vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının iştirakına dair Direktivlərə əsasən formalaşdırılıb²⁰.

Hazırkı Fəaliyyət Planında Azərbaycana dair 2014-2017-ci illər üçün Fəaliyyət Planının həyata keçirilməsi zamanı **əldə olunmuş dərslər**, o cümlədən aşağıdakılar nəzərə alınır:

¹⁸ <https://www.coe.int/en/web/baku>

¹⁹ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680656cf0>

²⁰ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680656cfef>

- Avropa Şurasının standartları və prinsiplərini texniki yardım vasitələri və məqsədləri kimi istifadə edən, əməkdaşlığa insan hüquqlarına əsaslanan yanaşma həmin hüquqların həyata keçirilməsinə əhəmiyyətli dərəcədə kömək edə bilər;
- Hərtərəfli islahatlar üçün texniki yardım milli və beynəlxalq tərəfdaşlar arasında uzunmüddətli maliyyələşmə və effektiv koordinasiya mexanizmlərini tələb edir;
- Fəaliyyət planı səviyyəsində maliyyələşdirmə, ən çox ehtiyac olan sahələrə vəsaitlərin ayrılması üçün elastikliyi təmin edir;
- Milli tərəfdaşların potensialının inkişafı texniki yardım proqramlarının mühüm elementi olaraq qalır;
- Avropa Şurası müxtəlif dövlət və qeyri-dövlət tərəfdaşları arasında mühüm körpü rolunu oynaya bilər.

Mandatının xarakterindən asılı olaraq, Avropa Şurası çox zaman kompleks və qeyri-sabit mühitlərdə fəaliyyət göstərməli olur ki, bu da onu risklərə məruz qoyur. Fəaliyyət Planının həyata keçirilməsi ilə bağlı risklərin təhlili, eləcə də mümkün təsirlərinin azaldılması strategiyaları Avropa Şurasının risklərin idarə edilməsi direktivləri əsasında bu Fəaliyyət Planına Əlavə II-də müəyyən edilmişdir.

3.2 ƏLAQƏLƏNDİRMƏ

Resursların səmərəli istifadəsini və Avropa Şurasının fəaliyyətinə uyğunluğunu təmin etmək üçün əlaqələndirmə (koordinasiya) Avropa Şurası Nazirlər Komitəsi də daxil olmaqla müxtəlif səviyyələrdə və müxtəlif forumlarda həyata keçirilir.

Avropa Şurasının fəaliyyətləri Təşkilatın güclü ekspertizaya malik olduğu və dəyərli töhfə verə biləcəyi sahələr üzrə işlənib hazırlanır və həyata keçirilir. Azərbaycanın səlahiyyətli orqanları ilə birgə əməkdaşlıq digər beynəlxalq təşkilatların və aktorların öz sahələri və işlərinə dair məqsədlərinin, eləcə də bu məqsədlərə nail olmaq üçün həyata keçirilmiş və/və ya planlaşdırılmış tədbirlərin ətraflı təhlilinə əsaslanaraq hazırlanır.

Öz tədbirlərinin aktuallığını təmin etmək üçün Avropa Şurası üzv dövlətlərin inkişaf agentlikləri ilə sıx əməkdaşlıq edir. Əlaqələndirmə həmçinin ölkədə mövcud olan digər beynəlxalq təşkilatlar və maraqlı tərəflər ilə təmin edilir.

Lazım olduqda digər beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələndirmə platformaları yaradılır və birgə fəaliyyətlər həyata keçirilir. Avropa Şurasının Bakıdakı nümayəndəliyi Donor Koordinasiya iclasında iştirak edir və onun demokratiya və idarəçilik məsələləri üzrə alt qrupuna həmsədrlik edir.

3.3 MALİYYƏLƏŞDİRMƏ

Fəaliyyət Planının ümumi büdcəsi təxminən 8,7 milyon avro təşkil edir. 1,6 milyon avro (ümumi büdcənin 18%-i) məbləğində maliyyələşmə təmin edilmişdir.

Fəaliyyət Planına daxil olan layihələr, Aİ ilə Birgə Proqramlar, donor ölkələrdən və beynəlxalq təşkilatlardan könüllü yardımlar (töhfələr), eləcə də adi büdcə daxil olmaqla bir çox mənbələrdən maliyyələşdirilməlidir.

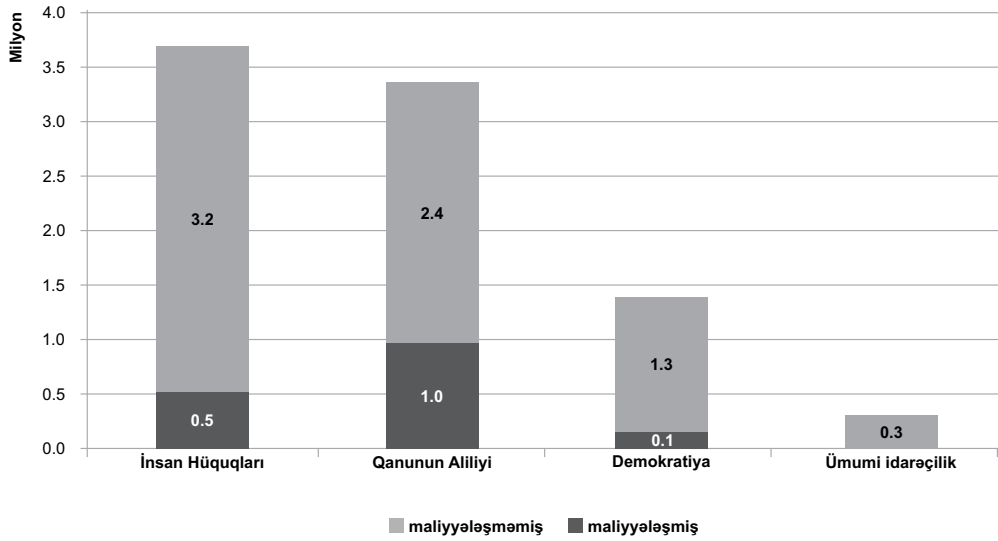
2015-ci ildən etibarən Azərbaycan Avropa İttifaqı/Avropa Şurasının "Yaxşı İdarəçilik üçün Tərəfdaşlıq" (PGG)²¹ proqramında iştirakdan faydalanır ki, bu da hazırda aşağıdakı sahələri əhatə edir: korrupsiya və çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizə, İHAM presedent hüququnun effektiv tətbiqi, kibercinayətkarlıqla mübarizə, şəxsi məlumatların mühafizəsi, qadınların ədalət mühakiməsinə və konstitusiyaya məhkəməsinə çıxışı.

Fəaliyyət Planının həyata keçirilməsinin koordinasiyası (əlaqələndirilməsi) Fəaliyyət Planının birbaşa xərclərinin maksimum 7%-ni təşkil edən ümumi idarəetmə xərcləri hesabına həyata keçirilir.

Avropa Şurasının resurs səfərbərliyi strategiyasına əsasən, maliyyə cəlbə (fandreyzing) səyləri Proqramlar üzrə Baş Direktorluq tərəfindən koordinasiya edilir və bütövlükdə Fəaliyyət Planı üzərində cəmlənir.

²¹ Keçmiş Proqram Əməkdaşlığı Çərçivəsi (PCF)

Hazırkı Fəaliyyət Planının 2018-ci ildən 2021-ci ilədək dövrü əhatə edən strukturu Avropa Şurasının adı büdcəsi və Azərbaycan üçün büdcədənkenar texniki yardımı çərçivəsində fəaliyyətlər arasında daha əlaqəli, tamamlayıcı və koordinasiyalı fəaliyyəti təmin etmək məqsədilə Avropa Şurasının Proqram və Büdcə strukturu və iki illik sikkələri ilə uyğunlaşdırılıb.

Şəkil 2: Avropa Şurasının 2018-2021-ci illər üçün Azərbaycana dair Fəaliyyət Planının hər bir sahə üzrə təxmini büdcəsi

3.4 İDARƏÇİLİK

Fəaliyyət Planının icrasının ümumi qiymətləndirilməsinə Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsi (CM) özünün Demokratiya üzrə məruzəçilər qrupu (GR-DEM) vasitəsilə məsuliyyət daşıyır.

Avropa Şurası Fəaliyyət Planının gedişi və nəticələrinə dair son məlumatları müntəzəm olaraq təmin edəcəkdir. Bu məqsədlə, Proqramlar üzrə Baş Direktorluq (ODGP) aralıq və yekun hesabatları CM-ə aşağıdakı şəkildə təqdim edəcəkdir:

- şifahi hesabat - Fəaliyyət Planının qəbul edilməsindən 12 ay sonra, Fəaliyyət Planının rəsmi başlanğıcından sonra irəliləyişlərin vəziyyətini təqdim etmək üçün;
- Görülmüş işlərə dair hərtərəfli aralıq hesabatı, Fəaliyyət Planının qəbul edilməsindən 24 ay sonra;
- Görülmüş işlərə dair yekun Hesabat, Fəaliyyət Planının icrası başa çatdıqdan sonra.

Fəaliyyət Planı çərçivəsində əldə edilmiş irəliləyişlər Avropa Şurası və Azərbaycanın səlahiyyətli orqanları tərəfindən birgə qiymətləndiriləcəkdir. Bu məqsədlə, Xarici İşlər Nazirliyinin və Fəaliyyət Planının həyata keçirilməsində iştirak edən digər milli maraqlı tərəflərin, eləcə də Avropa Şurasının nümayəndələrindən ibarət Fəaliyyət Planının Rəhbər Komitəsi yaradılır.

Bu Rəhbər Komitə təsdiq edilmiş layihələrin icrasını qiymətləndirəcək, gələcək əməkdaşlıq barədə müvafiq təklifləri və qarşıya çıxan çətinlikləri müzakirə edəcək və Fəaliyyət Planının effektivliyini artırmaq üçün hər hansı tədbirləri tövsiyə edəcəkdir. Görüşlər, Fəaliyyət Planının qəbul edilməsindən 24 ay keçdikdən sonra aralıq müddətdə icra vəziyyətini qiymətləndirmək və Fəaliyyət Planının tamamlanmasından əvvəl ümumi icranı qiymətləndirmək üçün keçiriləcəkdir. Rəhbər Komitənin üzvlərinin tərkibi baxımından, lazımi sahə məlumatları və təcrübə məhdudiyyətləri nəzərə alınmaqla, gender balansını təmin edilməlidir.

Bundan əlavə, hesabat tələblərinə uyğun olaraq, Fəaliyyət Planı səviyyəsində töhfə verən donorlara ODGP Fəaliyyət Planı üzrə illik hesabatlar ünvanlanacaq.

Fəaliyyət Planı üzrə əlaqə məlumatları
Programlar üzrə Baş Direktorluq (ODGP)
Avropa Şurası
F-67075 Strasburq Cedex
Tel: + 33 (0)3 90 21 56 54
Faks: + 33 (0)3 90 21 46 31
E-mail: odgp@coe.int
www.coe.int/programmes

Avropa Şurasının Bakı Ofisi
Marine Plaza
Üzeyir Hacıbəyli küçəsi 62
Bakı 1010
Azərbaycan
E-mail: fieldbaku@coe.int
www.coe.int/baku

ƏLAVƏ I: MƏNTİQİ STRUKTUR

Qərar qəbulətimədə **gender bərabərliyi və vətəndaş iştirakı** çarpaz mövzular kimi:

- **Gender bərabərliyi** Avropa Şurasının əməkdaşlıq fəaliyyətlərində gender bərabərliyinin təminatı üzrə direktivlərə uyğun olaraq, Avropa Şurası layihələrinə inteqrasiya edilir;
- **Vətəndaş iştirakı** Avropa Şurasının əməkdaşlıq fəaliyyətlərində vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının iştirakına dair direktivlərə uyğun olaraq Təşkilat tərəfindən təşviq edilir.

Ümumi məqsəd: Azərbaycan qanunvericiliyi, qurumları və praktikasının insan hüquqları, qanunun aliliyi və demokratiya sahəsində Avropa standartlarına uyğunlaşdırılmasını təmin etmək üçün aparılan islahatları dəstəkləmək və buna görə Avropa Şurasının üzvü olan dövlət kimi öz öhdəliklərini yerinə yetirmək səylərində ölkəni dəstəkləmək.

İnsan hüquqları

Tematik nəticə: Gender bərabərliyi daxil olmaqla bərabərlik və insan hüquqlarının müdafiəsi, insan hüquqları üzrə standartların yaxşı strukturlaşdırılmış və koordinasiyalı icrası vasitəsilə gücləndirilir və İHAK sisteminin milli səviyyədə effektivliyi artırılır.

Nəticələr

1.1. İnsan hüquqlarının müdafiəsi

Cinayət məhkəmə sisteminin fəaliyyəti təhlil edilir və qanunvericilik və praktikanın Avropa Şurası standartlarına uyğunlaşdırılması barədə tövsiyələr verilir; İHAM qərarlarının milli icrası üçün ümumi və ayrıca tədbirlərin qəbul edilməsi sistemi təhlil edilir və təkmilləşdirilir; HELP metodologiyasının tətbiqi daxil olmaqla, Ədliyyə Akademiyasının hüquq peşekarlarına təlim verməkdə rolü və bacarığı artırılır, həmçinin gender cəhəfini nəzərə almaq potensialı gücləndirilir; Hüquqşünasların (vəkillər, hakimlər, prokurorlar, hakim köməkçiləri, müstəqil işləyən mütəxəssislər) İHAK-ı effektiv tətbiq etmək üzrə sərişə və bacarıqları artırılır; Qadınlara və digər həssas qruplara göstərilməsi daxil olmaqla, ödənişsiz hüquqi yardım xidmətləri göstərən mövcud çərçivələrin milli səviyyədə insan hüquqları, həmçinin İHAM-a ərizələrin təqdim edilməsi üzrə potensialı artırılır; İctimai toplanıtlara dair milli qanunvericilik İHAK-ın 11-ci maddəsinin tələblərinə uyğunlaşdırılır.

Göstəricilər

- Avropa insan hüquqları standartlarının tətbiqi ilə əlaqəli yaxşı təcrübələr ölkədə nə dərəcədə tətbiq olunub və daha da təşviq olunub;
- Hüquq peşekarlarının insan hüquqları standartları barədə bilgilərinin səviyyəsi və onlar tərəfindən tətbiq olunma dərəcəsi;
- Təşkilatın səviyyəsi insan hüquqları və ya ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi kimi müvafiq sahələrdə bacarıq və peşekar biliklər tələb edir
- Xüsusilə hüquq-mühafizə və hərbi orqanlar tərəfindən edilmiş pis rəftardan effektiv müdafiə, habelə Avropa standartlarına və İHAM qərarlarının tələblərinə uyğun olaraq pis rəftara dair məsələlərin araşdırılması üçün institusional mexanizmlər və strukturlar yeribeydir və/və ya operativ fəaliyyət göstərir;
- Ödənişsiz hüquqi yardım sistemi fəaliyyət göstərir;
- Müvafiq milli təlim təşkilatları öz hədəf qruplarına insan hüquqları standartları üzrə davamlı olaraq təlim vermək potensialını gücləndirmişdir.

<p>1.2. İnsan hüquqları və ləyaqətinə hörmətin təşviqi</p> <p>Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının aradan qaldırılması üçün effektiv önləyici və müdafiə standartları və mexanizmləri tətbiq edilir; İstanbul Konvensiyası təşviq edilir və Azərbaycanın səlahiyyətli orqanlarının onun müddəaları barədə məlumatlılığı artırılır; Zorakılıq qurbanları olan qadınların hüquqları və onların üçün mümkün yardımlar barədə məarifləndirmə aparılır; Gender perspektivi ədliyyə sektorunda daha da sistemləşmiş formaya gəlir, bu isə gender məsələlərini daha çox nəzərə alan sistemin yaranması ilə nəticələnir; Hakimlər, prokurorlar və vəkillər daxil olmaqla, hüquqşünasların gender əsaslı ayrıseçkilik, qadınlara qarşı zorakılıq və qadınların digər insan hüquqlarının pozuntusu halları ilə məşğul olmaq potensialı artırılır; Azərbaycan Lanzarote Konvensiyasını ratifikasiya edir; Uşaqların zorakılıqdan, cinsi istismar və seksual yönümlü hərəkətlərdən müdafiəsi və belə halların qarşısının alınması strategiyaları onlayn və avtonom rejimdə tətbiq edilir; Uşaqların cinsi istismar və sui-istifadədən müdafiəsi ilə bağlı məsələlər ilə məşğul olmaq üzrə peşəkarların potensialı artırılır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Milli qanunvericilik Avropa İnsan Hüquqları standartlarına (cinayət məhkəmə, ayrıseçkilik qoymamaq, uşaq hüquqları, gender əsaslı ayrıseçkilik, qadınlara qarşı zorakılıq) nə dərəcədə uyğundur və/və ya düzəliş edilərək uyğunlaşdırılıb; • Ombudsman təsisatının fəaliyyəti; • Müvafiq professional qruplarının insan hüquqları standartları barədə bilgilərinin səviyyəsi və onları öz işlərində tətbiq etmək dərəcəsi; • Qadınlara qarşı zorakılıqla bağlı işlərə məhkəmə sisteminin effektiv reaksiyasının və zorakılıq qurbanlarının ədalət mühakiməsinə çıxışının keyfiyyəti; • İnsan hüquqlarına və ləyaqətinə hörmətlə yanaşılması ilə bağlı məlumatların mediada artması.
<p>1.3. Sosial hüquqların təminatı</p> <p>Azərbaycan ASX-nin əlavə müddəalarını və Kollektiv Şikayətlər proseduru qəbul edir; SHAK-a edilən milli hesabatların keyfiyyəti artırılır; İnsan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində ixtisaslaşmış QHT-lər öz fəaliyyətlərinə sosial hüquqlar aspektini inteqrasiya edir; SHAK-in ən mühüm qərarları Azərbaycan dilində istifadəyə hazır olur.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Müvafiq qanunvericilik sosial hüquqlar barədə Avropa standartlarına nə dərəcədə uyğundur və/və ya düzəliş edilərək uyğunlaşdırılıb • Professional birliklər və QHT-lər arasında əməkdaşlıq və mübadilənin səviyyəsi.

Qanunun aliliyi	
Tematik notice: Mövcud qanunvericilik və institusional çərçivələr Avropa standartlarına uyğun olaraq təkmilləşdirilir; ədliyyə sisteminin müstəqilliyi və hesabətliyi artırılır; milli məhkəmələrin qərarlarının və İHAM hökmlərinin icrası asanlaşdırılır.	
Nəticələr	Göstəricilər
<p>2.1. Ədalət mühakiməsinin təminatı</p> <p>Məhkəmə vaxtının idarə edilməsi və ədliyyə işinin keyfiyyətinə dair CEPEJ tərəfindən hazırlanmış metodologiya və vasitələrin tətbiq edilməsi vasitəsilə məhkəmə xidmətlərinin effektivliyi və keyfiyyəti artırılır; məhkəmə statistikasının keyfiyyəti yüksəldilir; Ədliyyə Akademiyasının hakimlər üçün (ilk və iş yerindən ayrıldıqdan) təlim metodologiyası və proqramları Avropa standartlarına və aparıcı təcrübələrə uyğun olaraq daha da təkmilləşdirilir; CEPEJ-in ədliyyənin effektivliyi və keyfiyyətinə dair vasitələri və direktivləri hakimlərin və məhkəmə rəhbərlərinin/işçilərinin ilkin və davamlı təlim proqramlarına inteqrasiya olunur; Peşəyə maneəliş daxilolmanı, müvafiq və keyfiyyətli təlimləri, intizam tədbirlərinin sistemləşdirilməsini və etik davranış kodeksinə riayət edilməsini təmin etmək üçün Vəkillər Kollegiyasının potensialı gücləndirilir;</p> <p>Ödənişsiz hüquqi yardım xidmətlərinin göstərilməsi ilə bağlı tənzimləyici normativ çərçivələr genişləndirilir; Vəkillər Kollegiyasının ödənişsiz hüquqi yardım xidmətlərini təşkil və təmin etmək potensialı gücləndirilir;</p> <p>Cəzaçəkmə müəssisələrində ilkin səhiyyə xidmətləri və məlumatların idarə edilməsi beynəlxalq standartlara və aparıcı təcrübələrə daha da uyğunlaşdırılır; Cəzaçəkmə müəssisələrinin tibb heyətinə geniş diapazonlu qeyri-farmakoloji ruhi sağlamlıq xidmətləri təmin edilir;</p> <p>Cəzaçəkmə müəssisələrində təhlükəsizlik, reabilitasiya və insan hüquqlarına dair funksional standartlar Avropa standartları və aparıcı təcrübələrə doğru dəyişdirilir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • CEPEJ vasitələri və metodologiyası məhkəmələrin iş üsullarına inteqrasiya edilir; • Seçilmiş məhkəmələrdə ədliyyə fəaliyyətinin keyfiyyətinə dair CEPEJ vasitələrinin tətbiqi səviyyəsi; • Peşəkarlar üçün insan hüquqlarını əks etdirən təlim planı (proqram) mövcud təlim proqramına daxil edilir; • Ümumi və ayrıca tədbirlər üçün müvafiq baza yaratmaq vasitəsilə İHAM qərarlarına əməl etmə potensialı artırılır. Ödənişsiz hüquqi yardımdan istifadə imkanı (çıxış) və yardımın keyfiyyəti artırılır; • Vəkillər Kollegiyasının fəaliyyəti; • Cəzaçəkmə müəssisələrində ruhi sağlamlıq daxil olmaqla ilkin səhiyyə xidmətləri və məlumatların idarə edilməsinin Avropa standartlarına yaxınlığının dərəcəsi; • Cəzaçəkmə müəssisələrində təhlükəsizlik, reabilitasiya və insan hüquqlarına dair funksional standartların tətbiqi səviyyəsi
<p>2.2. Qanunun aliliyinin gücləndirilməsi</p> <p>Azərbaycan Konstitusiyası Məhkəməsinin hakimləri və işçiləri, xüsusilə də regional konfranslarda iştirak etmək vasitəsilə konstitusiyası ədliyyəsi barədə biliklərini artıracaqlar; CODICES məlumat bazasında digər məhkəmələrin, o cümlədən İHAM-ın işlərinə, eləcə də Venesiya Komissiyasının rəylərinə istinadların sayı artmış olacaqdır. Şəxsi heyət və şəxsi məlumatların mühafizəsi hüququnun həyata keçirilməsi müvafiq qanunvericiliyin nəzərdən keçirilməsi və zəruri qanunvericilik fəaliyyətinin müəyyən edilməsi ilə təkmilləşdirilir; Konvensiyaya (ETS № 108) uyğun</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstitusiyası Məhkəməsinin konstitusiyası pozuntuları ilə bağlı şikayətləri həll etmək potensialı artırılır; • CODICES məlumat bazasında istinadlar; • Milli qanunvericilik şəxsi məlumatların mühafizəsi üzrə Avropa İnsan Hüquqları standartlarına nə dərəcədə uyğundur və/və ya düzəliş edilərək uyğunlaşdırılıb; şəxsi məlumatların mühafizəsi barədə qanunvericilik və normalar həyata keçirilir və onlara əməl olunur;

<p>qanunvericilik aktı qəbul edilir; Xüsusi nəzarət orqanı yaradılır və fəaliyyət göstərir; Media azadlığı və müstəqilliyini və jurnalistlərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün institusional potensial artırılır; Jurnalistlər üçün Əxlaq Kodeksi yenidən baxılaraq Azərbaycan Mətbuat Şurası tərəfindən qəbul edilir və təqdim olunur; Azərbaycan Mətbuat Şurası İdarə Heyətinin qadın üzvlərinin sayı artır; "Gender bərabərliyi və media azadlığı" üzrə fənn Bakı Dövlət Universiteti və Bakı Slavyan Universitetinin jurnalistika fakültəsinin magistr tədris proqramına daxil edilir; İctimaiyyətin media vasitəsilə gender bərabərliyi barədə daha çox məlumat əldə etmək imkanı artırılır; Hüquq peşəkarları ifadə azadlığı və informasiya əldə etmək hüququ üzrə Avropa Şurası standartları və onlarla bağlı məsələləri əhatə edən məhkəmə işlərinin həlli üzrə İHAM-ın presedent hüququ barədə məlumatlarını artırılar; Effektiv özünütənzimləmə mexanizmləri hazırlanır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gender bərabərliyi və medianın təşviqinin və təcürbədə tətbiqinin dərəcəsi; • Nəzərdən keçirilib düzəliş edilmiş Əxlaq Kodeksinin praktikada tətbiqi; • Daima yenilənən presedent hüququna dair məlumat bazasında ifadə azadlığı üzrə İHAK standartlarına istinadlar.
<p>2.3. Qanunun aliliyi ilə bağlı təhlükələrlə mübarizə</p> <p>İqtisadi cinayətkarlıqla mübarizə və qarşısının alınması üçün qanunvericilik bazası təkmilləşdirilir və institusional potensial artırılır; Çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizədə beynəlxalq standartların tətbiqinin effektivliyi artırılır; Azərbaycan qurumlarının bu standartları effektiv tətbiq etmək potensialı artırılır; Azərbaycanın çirkli pulların yuyulması/terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi ilə mübarizə standartlarına (MONEYVAL) uyğunluğunda nəzərəcarpan inkişaf tədbirləri müşahidə edilir; İqtisadi cinayətlərin təqibinin keyfiyyəti və kəmiyyətinin artırılması və ÇPY ilə mübarizə üzrə təhqiqat vasitələrinin istifadəsinin artırılması; MONEYVAL tövsiyələri layihə dəstəyi vasitəsilə beynəlxalq standartlara uyğun həyata keçirilir; Aktivlərin qaytarılması üzrə hüquqi-normativ baza təkmilləşdirilir.</p> <p>Kibercinayətkarlığa qarşı mübarizə üzrə milli strategiya hazırlanır; Kibercinayətkarlığa qarşı mübarizə üzrə milli qanunvericilik Budapeşt Konvensiyasına uyğunlaşdırılır; Hüquq-mühafizə orqanları və özəl sektor arasında dövlət-özəl sektor tərəfdaşlığı mövcuddur; Kibercinayətkarlıq üzrə ixtisaslaşmış bölmələr daha çox fəaliyyət potensialı və daha yaxşı hesabat sistemlərinə malik olur; Kibercinayətkarlıq və maliyyə təhqiqatları/kəşfiyyat orqanları internet cinayətlərindən əldə edilmiş vəsaitlərlə məşğul olmaqla bağlı çətinliklərin həlli üçün əməkdaşlıq edirlər.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • İqtisadi cinayətkarlıq, çirkli pulların yuyulması və kibercinayətkarlığa qarşı mübarizə və qarşısının alınmasına dair mövcud qanunvericilik və institusional bazalar Avropa və beynəlxalq standartlara uyğundur; • Azərbaycan qurumlarının bu beynəlxalq standartları, xüsusilə çirkli pulların yuyulması ilə bağlı tətbiq etmək potensialının səviyyəsi; • MONEYVAL tövsiyələrinin həyata keçirilməsi; • Kibercinayətkarlığa qarşı effektiv mübarizə aparmaqla yanaşı hüquq-mühafizə orqanlarının maraqları ilə əsas insan hüquqları və qanunun aliliyi prinsipləri arasında balansın saxlanma səviyyəsi; • Kibercinayətkarlığa qarşı mübarizə ilə bağlı cinayət işlərində beynəlxalq əməkdaşlığın səviyyəsinin artması.

Demokratiya	
Tematik nəticə: Cəmiyyətin demokratikləşdirilməsi dövlət qurumları ilə vətəndaş cəmiyyəti arasındakı dialoqu, demokratik institutların, seçki sisteminin gücləndirilməsi və gənclərin demokratik proseslərdə iştirakının artırılmasını təmin etməkə inkişaf etdirilir.	
Nəticələr	Göstəricilər
<p>3.1. Demokratik idarəçiliyin gücləndirilməsi və innovasiyanın inkişafı</p> <p>Siyasi partiyaların maliyyələşdirilməsi daxil olmaqla Azərbaycanın seçki qanunvericiliyi Avropa Şurası standartlarına uyğunlaşdırılır;</p> <p>Yerli bələdiyyələrə seçilmiş qadınların institusional və liderlik potensialı artırılır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Seçki qanunvericiliyi Avropa Şurası standartlarına uyğundur; • Parlamente və yerli hökumətə seçilmiş qadınların sayı artır və onların professional səriştəliyi artır.
<p>3.2. İştirak və müxtəlifliyin təşviqi</p> <p>Qeyri-hökumət təşkilatlarına dair ölkə qanunvericiliyi, qeydiyyat prosedurları da daxil olmaqla, Avropa Şurası standartlarına daha da uyğunlaşdırılır;</p> <p>Vətəndaş Cəmiyyəti Dialoqu dəstəklənir; Əsas aktorların (təhsil siyasəti formalaşdırıcıları və işçiləri, tələbələr və yerli icma nümayəndələri) radikallaşmanın qarşısının alınmasında və dini tolerantlığı təşviq etməkdə DVT/IHT-nin rolu barədə məlumatlılığı və anlayışı artırılır; Gənclərə öz məktəblərində qərar qəbul etmə proseslərində və öz icmalarını ehtə edən layihələrdə iştirak etmək imkanı verilir; Orta məktəbin yuxarı sinifləri və müəllim hazırlığı üçün tədris proqramlarında DMS-ni təşviq etmək barədə tövsiyələr hazırlanır; Azərbaycan qeyri-formal təhsil sahəsində çalışan gənclər təşkilatları və işçiləri Avropa Şurasının insan hüquqları təhsili üzrə standartları və resurslarından istifadə və tətbiq edə biləcəklər; Gənc liderlər gənclər siyasətinə dair qərar qəbul etmə proseslərində iştirak etmək potensialını inkişaf etdirir və gənclər siyasətinin daha da inkişaf etdirilməsi üçün yerli, regional və milli səviyyədə gənclərlə iş sahəsinin müxtəlif maraqlı tərəfləri arasında əməkdaşlığı gücləndirir; Gənclər siyasəti və işi sahəsində Avropa Şurasının standartları yerli və milli səviyyədə siyasət və praktikada tətbiq olunur. Bakı Dünya Forumunda iştirak vasitəsi daxil olmaqla mədəniyyətlərarası dialoq sahəsində Avropa Şurasının dəyərləri və aparıcı təcrübələri yayılır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dövlət qurumları və vətəndaş cəmiyyəti arasında dialoq davam etdirilir; • QHT-lərlə bağlı qəbul edilmiş qanunvericiliyin Avropa standartlarına uyğunluq dərəcəsi; • Ali təhsildə etik davranış, şəffafıq və vicdanlılıq aspektlərinin gücləndirilməsinə dair tədbirlərin sayı, bütün ölkə boyu universitetlərdə tətbiqi; • Seçilmiş qurumlar və regionlarda Demokratik Vətəndaşlıq üçün Təhsil və İnsan Hüquqları Təhsili (DVT/IHT) standartlarına uyğun olaraq tətbiq olunan təhsil proqramlarının (formal və qeyri-formal) sayı; • Demokratik vətəndaşlığın və insan hüquqları təhsilinin rolu (xüsusilə, radikallaşmanın qarşısının alınmasında və dini tolerantlığı təşviq etməkdə) barədə tövsiyənin təhsil sistemində həyata keçirilməsinin dərəcəsi; • Gənc liderlər və fəallar gənclər siyasətinə dair qərarlara yerli, regional və milli səviyyədə nə dərəcədə təsir göstərə bilirlər; • Gənclər siyasəti və demokratik vətəndaşlıq sahələrində Avropa Şurasının standartlarının yayılması və tətbiqi səviyyəsi.

ƏLAVƏ II: RISK CƏDVƏLİ

Riskin təsviri	Azaldılma tədbirləri
Siyasi vəziyyətlə bağlı risklər	
Müxtəlif formalarda siyasi qeyri-sabitlik, həmçinin hərbi və ya digər münaqişələr.	Avropa Şurası siyasi və iqtisadi qeyri-sabitlik riskləri mövcud olan mühitlərdə işləməkdə əhəmiyyətli təcrübəyə malikdir. Bu, ekstremal hallar istisna olmaqla, idarə olunan risk qiymətləndirməsinə gətirib çıxarır.
Lazım olduqda qanunvericilikdə islahat aparmaq, onun həyata keçirilməsini Avropa standartlarına uyğunlaşdırmaq və vətəndaş cəmiyyəti ilə konstruktiv dialoq və məsləhətləşmələr aparmaq üçün siyasi iradənin olmaması	Siyasi vəziyyətin sıx monitorinqi və Avropa Şurasının siyasi kanallarından istifadə. Fəaliyyət Planının icrası zamanı həyata keçirilən tədbirlər və verilən tövsiyələr ölkəyə xas olan siyasi, iqtisadi və sosial kontekst nəzərə alınmaqla, aparıcı Avropa təcrübəsi və Azərbaycanın Avropa Şurasına üzv Dövlət kimi götürdüyü öhdəliklərə əsaslanacaqdır.
Səlahiyyətli orqanların islahatlara yanaşmalarında və insan hüquqları və demokratiya sahələrində öz standartlarını Avropa İttifaqı və Avropa Şurasının norma və standartlarına uyğunlaşdırmağa hazır olmaq istəyində əhəmiyyətli dəyişikliklər	<p>Azərbaycanın Avropa Şurasına üzvlüyü ona fəaliyyətləri daha geniş siyasi əsasda və daha sıx siyasi və texniki təmaslar vasitəsilə qurmağa, bununla da riskləri minimuma endirməyə imkan verir;</p> <p>Milli hakimiyyət orqanlarını qanunvericilik və tənzimləyici normativ çərçivələrin Avropa Şurası standartlarına uyğunluğunu təmin etmək dəstəkləmək;</p> <p>Hökumətin müxtəlif qolları və vətəndaş cəmiyyəti daxilində islahat tələblərini arasında əlaqələrə və əməkdaşlığa kömək etmək;</p> <p>Hədəf qruplar arasında Təşkilatın standartlarının tətbiqinin vacibliyi barədə məlumatlılığın artırılması;</p> <p>Beynəlxalq tərəfdaşlar (xüsusilə Aİ) ilə riskin azaldılması strategiyalarını müzakirə etmək.</p>

Layihənin/proqramın həyata keçirilməsi ilə bağlı risklər	
<p>Fealiyyət Planının həyata keçirilməsi üçün kifayət qədər maliyyə vəsaitinin olmaması.</p>	<p>Ölkə daxilində və baş iqamətgahdan resurs səfərbərliyi səylərini koordinasiya şəkildə artırmaq;</p> <p>Bir-biri ilə qarşılıqlı təsirdə güclü potensiala malik olan proqramlar üçün maliyyə ayırmaq, mövcud resursları ən effektiv şəkildə planlaşdırmaq;</p> <p>Donorları cəlb etmək və saxlamaq məqsədilə layihələrin işlənilib hazırlanmasını, həyata keçirilməsini, nəticələrə əsaslanan monitorinqi və hesabat praktikasını təkmilləşdirmək üçün tərəfdaşlara və donorlara rəy və fikirlərin bildirilməsi üçün müzakirə etməyə davam etmək.</p>
<p>Proqramların üst-üstə düşməsinin qarşısını almaq və onların birgə qarşılıqlı fealiyyətdə təsirini təmin etmək üçün milli və beynəlxalq tərəfdaşlar arasında effektiv koordinasiya mexanizmlərinin olmaması</p>	<p>Ümumi məqsədi nəzərə çatdırmaq, iqtisadi effektivliyə nail olmaq və islahatların qəbul edilməsi səviyyəsini artırmaq üçün planların koordinasiyasına artıq nail olunmuş beynəlxalq tərəfdaşlarla birgə fealiyyətlərin sayının artırılması</p>
<p>QHT-lərin tərəfdaş kimi müəyyənləşdirilməsində problemlər, hansı ki fealiyyətlərin icrasında ləngimələrə səbəb olur.</p>	<p>Bu riskin aradan qaldırılması üçün milli maraqlı tərəflərlə əlavə məsləhətləşmələr aparıla bilər. QHT tərəfdaşlarının şəffaf seçki prosesi, səlahiyyətli orqanların bütün mərhələlərdə iştirakı inam yaratmağa və effektiv həyata keçirməni təmin etməyə kömək etməlidir.</p>
<p>Fealiyyət Planı müddətində hökumət və qeyri-hökumət təşkilatlarının kadrları və əsas tərəfdaşların yükseək axını və nəticədə əldə edilmiş təcürbə və şəkəllənme əlaqələrinin itirilməsi tədbirlərin həyata keçirilməsinə təsir göstərə bilər.</p>	<p>Avropa Şurası Bakı nümayəndəliyinin kadrları tərəfindən dəyişikliklərin sıx monitorinqi və əlaqələrin dərhal yenidən qurulması;</p> <p>Maraqlı tərəflər layihə fealiyyətlərinə benefisiarların inamını yaratmalı və davamlılığı, sahibliyi və liderliyi təmin etməlidir.</p>
<p>Layihədə nəzərdə tutulan fealiyyətlərin digər donorların müdaxilələri ilə üst-üstə düşməsi</p>	<p>Ölkədəki digər beynəlxalq donorların fealiyyətinin monitorinqi;</p> <p>Donor və maraqlı tərəflər arasında məqsədyönlü koordinasiya;</p> <p>Sektor üzrə donor xəritəsi və fealiyyətləri nəzərə alınmaqla Fealiyyət Planının yazılması zamanı ehtiyacların diqqətlə qiymətləndirilməsi</p>
<p>Əsas benefisiarlar həm gözənilən nəticələrə ("nəyə nail olmaq lazımdır"), həm də xüsusi fealiyyətlərə ("necə") münasibətdə fərqli fikirlərə malikdir.</p>	<p>Milli səlahiyyətli orqanlarla sıx əlaqə saxlanılır və müzakirələr aparılır.</p>

Kommunikasiya ilə bağlı risklər	
<p>Əsas beynəlxalq və milli tərəfdaşlar, hədəf qruplar və ümumi əhali arasında Avropa Şurasının ölkədə aparılan islahatlara verdiyi töfhələr barədə bilgilərin olmaması.</p>	<p>Her bir program əsas maraqlı tərəflər arasında Təşkilatın fəaliyyətlərinə maraqlı yaratmaq; Təşkilatın islahatlara töhfəsi barədə peşəkarların və ictimaiyyətin məlumatlılığını artırmaq; informasiya mübadiləsi sürətini artırmaq üçün öz kommunikasiya strategiyasını işləyib hazırlayır.</p>
<p>Milli orqanlar və Avropa Şurasının işçi heyəti effektiv işgüzar münasibətlər yaratmırlar, bu da qanunvericiliklə bağlı tövsiyələrin işlənilməsinə heyətə keçirilməsində gecikmələrə səbəb ola bilər.</p>	<p>İşin gedişini və görülməli müvafiq tədbirləri qiymətləndirmək (hər tərəfdaşın rolları aydın göstərilməklə) üçün Avropa Şurasının işçi heyətinin və maraqlı tərəflərin nümayəndələrinin müntəzəm görüşləri</p>

ƏLAVƏ III: MALİYYƏ CƏDVƏLİ
(mebləğ avro ilə)

Sektorlar	FP büdcəsi	Adi Bütçə hesabına maliyyələşib	AI* vəsaiti ilə maliyyələşib	Könüllü yardım hesabına maliyyələşib	Təmin olunmuş ümumi vəsait	Maliyyələşməyib
İnsan hüquqları	3 668 334	43 965	230 818	243 551	518 334	3 150 000
1. İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi	468 334	35 965	188 818	243 551	468 334	0
2. İnsan hüquqları və ləyaqətinə hörmətin təşviqi	1 650 000	0	0	0	0	1 650 000
3. Sosial hüquqların təminatı	1 500 000	0	0	0	0	1 500 000
Regional PGG	50 000	8 000	42 000	0	50 000	0
Qanunun aliliyi	3 349 502	358 528	610 973	0	969 502	2 380 000
1. Ədalət mühakiməsinin təminatı	791 200	11 200	100 000	0	111 200	680 000
2. Qanunun aliliyinin gücləndirilməsi	1 350 000	250 000	0	0	250 000	1 100 000
3. Qanunun aliliyi ilə bağlı təhlükələrlə mübarizə	950 000	56 000	294 000	0	350 000	600 000
Regional PGG	258 302	41 328	216 973	0	258 302	0
Demokratiya	1 398 719	68 567	25 000	26 879	120 446	1 278 273
1. Demokratik idarəçiliyin gücləndirilməsi və innovasiyanın inkişafı	47 355	14 022	25 000	8 333	47 355	0
2. İştrakçılıq və müxtəlifliyin təşviqi	1 351 364	54 545	0	18 545	73 091	1 278 273
Regional PGG	0	0	0	0	0	0
Ümumi idarəetmə xərcləri	300 000	0	0	0	0	300 000
ÜMUMİ	8 716 555	471 061	866 791	270 430	1 608 282	7 108 273

* AI/AŞ-nin birgə regional proqramlarını əhatə edir

ƏLAVƏ IV: MƏNBƏLƏR/MÜVAFİQ SƏNƏDLƏR

AVROPA ŞURASININ SƏNƏDLƏRİ

1. Azərbaycanla texniki sahədə əməkdaşlıq
 - Avropa Şurasının 2014-2016-cı illər üçün Azərbaycana dair Fəaliyyət Planı (2017-ci ilə qədər uzadılıb) ([https://www.coe.int/en/web/programmes/documents#{%2226530095%22:\[2\]}](https://www.coe.int/en/web/programmes/documents#{%2226530095%22:[2]}))
2. İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi
 - İHAM-ın Azərbaycanla bağlı presedent hüququ;
3. Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilinin İllik Fəaliyyət hesabatları (CommDH(2018)1; CommDH(2017)3; CommDH(2016)7; CommDH(2015)4);
4. Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsi
 - Nazirlər Komitəsinin Azərbaycanla bağlı qərarları;
5. Avropa Şurasının Yerli və Regional Hökumətlər Konqresi
 - https://search.coe.int/congress/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016807197a3
 - Azərbaycanda yerli və regional demokratiya üzrə 326 (2012) sayılı tövsiyə
6. Avropa Şurasının Parlament Assambleyası
 - Azərbaycanda demokratik institutların fəaliyyətinə dair AŞPA-nın 2184 sayılı qətnaməsi, oktyabr 2017-ci il
 - 2096 sayılı qətnamə: Avropada QHT fəaliyyətlərinə qeyri-müvafiq məhdudiyyətlərin təsirinin qarşısı necə alınabilir? yanvar 2016-cı il
 - Azərbaycanın Avropa Şurasına sədrliyi: insan hüquqlarına əməl olunması ilə bağlı növbəti addımlar nədir?
 - AŞPA-nın 2085 sayılı qətnaməsi: Azərbaycanın sərhəd bölgələrinin əhalisi qəsdən sudan məhrum edilir, yanvar 2016-cı il;
 - AŞPA -nın 2095 sayılı qətnaməsi: Avropa Şurasına üzv olan ölkələrdə insan hüquqları müdafiəçilərinin qorunması və rollarının gücləndirilməsi, yanvar 2016-cı il;
 - AŞPA – sənədi 14584 (2018) - Azərbaycanda erkən prezident seçkilərinin müşahidəsi (11 aprel 2018-ci il)
7. Monitoring və ekspert məşvərət qurumları
 - Sosial Hüquqlar üzrə Avropa Komitəsinin Nəticələri 2017-ci il
 - Avropa Komissiyasının İrqiçilik və qeyri-tolerantlığa qarşı Azərbaycana dair ölkə hesabatı, 2016-cı il
 - Azərbaycanda parlament üzvləri, hakimlərin və prokurorların fəaliyyətində korrupsiyanın qarşısının alınması üzrə GRECO-nun uyğunluq hesabatı, 4-cü qiymətləndirmə raundu (2 dekabr 2016-cı ildə qəbul edilib)
 - CEPEJ Qiymətləndirmə işi, 2016-cı il buraxılışı
 - 24 mart 2017-ci ildə qəbul edilmiş Azərbaycana dair İkinci Uyğunluq Hesabatına İkinci Əlavə, Kriminallaşdırma ETS 173 və 191, GPC 2, Siyasi partiyaların maliyyələşdirilməsində şəffaflıq
 - 26 sentyabr 2016-cı ildə ümumxalq səsverməsinə çıxarılmış Konstitusiyada dəyişikliklər edilməsi haqqında Referendum Aktının layihəsi haqqında Venesiya Komissiyasının 108-ci plenar iclasında (Venesiya, 14-15 oktyabr 2016-cı il) təsdiq olunmuş CDL-AD(2016)029 sayılı rəy
 - 23 may 2014-cü ildə dərc edilmiş GRETA Hesabatı və Hökumətin Şərhləri, və Tərəflər Komitəsinin tövsiyəsi
 - Altı Şərq Tərəfdaşlığı ölkəsində DVT/İHT-yə dair hesabat, Avropa Şurası, 2015-ci il

8. Direktivlər

- Avropa Şurasının əməkdaşlıq fəaliyyətlərində gender faktorlarının nəzərə alınmasına dair direktivlər
- Avropa Şurasının əməkdaşlıq fəaliyyətlərində vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının iştirakına dair direktivlər
- Siyasi qərar qəbul etmə prosesində vətəndaş iştirakına dair direktivlər

Azərbaycanın Milli Siyasətinə dair sənədlər

- Açıq hökumətin təşviqinə dair 2016-2018-ci illər üçün Fəaliyyət Planı
- Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə üzrə 2017- 2019-cu illər üçün Milli Fəaliyyət Planı
- Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritələri (dekabr 2016-cı il)
- Açıq Hökumət Tərəfdaşlığı Təşəbbüsü çərçivəsində Hökumət-Vətəndaş Cəmiyyəti Dialoqu Platforması

Avropa Şurası
Proqramlar üzrə baş Direktorluq
Avenue de l'Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
E-mail: odgp@coe.int
www.coe.int/programmes

Avropa Şurasının Azərbaycanadakı Ofisi
Marine Plaza
Üzeyir Hacıbəyli küçəsi 62
Bakı, AZ1010, Azərbaycan
Tel: +994 12 599 11 62, 63, 64, 65
Fax: +994 12 599 05 30
E-mail: fieldbaku@coe.int
www.coe.int/baku

www.coe.int

Avropa Şurası qitənin insan hüquqlarını müdafiə edən aparıcı təşkilatıdır. Avropa İttifaqının bütün üzv dövlətləri daxil olmaqla 47 üzv dövlətdən ibarətdir. Avropa Şurasının bütün üzv dövlətləri insan hüquqları, demokratiya və qanunun aliliyini qorumağı nəzərdə tutan Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasını imzalamışdır. Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi Konvensiyanın üzv dövlətlərdə tətbiq edilməsinə nəzarət edir.